

Toto místo je vyhrazeno pro vaše názory a náměty. Stačí se jen obrátit na adresu redakce a my Vaše příspěvky zveřejníme.

EMANCIPACE

Levicový diskusní občasník Pražské organizace Strany Demokratického Socialismu

Číslo 3
Říjen 2003

Milý čtenáři,

dnes držíš v ruce třetí letošní číslo Emancipace. Česká republika míří do Evropské unie a česká levice si konečně začíná uvědomovat, že je třeba začít si klást evropské otázky a hledat na ně odpovědi. Hektické období před referendem, plné jak falešného nadšení, tak vyvolávání černých obav, bylo překryto okurkovou sezónou prázdnin a téměř zapomenuto. Takže co teď? Co vlastně pro Evropu a pro Čechy dělat? Čím začít, aby to všechno mělo smysl?

Dnešní číslo je o něco tlustší než obvykle. Většinu jeho obsahu tvoří dva programové dokumenty. Tím prvním je prohlášení levice Socialistické strany Francie Za nový svět. Zdrucující porážky Socialistické strany v prezidentských a i parlamentních volbách v roce 2002 vyvolaly bouřlivé diskuse, které vyvrcholily květnovým sjezdem strany v Dijonu. Ještě před ním se dvě levicové platformy sjednotily do nového proudu nazvaného Nový svět a pokusily se - neúspěšně - porazit mainstreamový proud socialistů právě formulací tohoto souhrnného prohlášení.

Druhým programovým materiálem je aktuální výsledek diskuse Strany demokratického socialismu nad nejjobecnějšími otázkami levicového přístupu k současnému světu. Manifest demokratického socialismu je dokumentem, který má za úkol burcovat sympatizanty tohoto proudu k dalšímu hledání těch správných otázek. Pokouší se zaujmout optimální metodologické stanovisko, hledá možné alternativy, škrtná nemožné či nežádoucí varianty. Manifest je určen především pro sjezd SDS, ale pracovní skupina se rozhodla předložit ho touto cestou i širší veřejnosti. Připomínky všeho druhu jsou vítány.

Konečně třetí materiál zveřejněný v Plácku je vzpomínkové povahy. Jde vlastně o dva dokumenty, jejichž autorem je Tomáš Garigue Masaryk. Oba se týkají jeho vztahu k socialismu, ale dělí je od sebe celé čtvrtstoletí. Ten první je Masarykův velikonoční projev Český ideál z roku 1907, ten druhý je Čapkův záznam Masarykových myšlenek z Hovorů Život a práce z roku 1931. Rozdíl mezi nimi je značný - Masaryk ušel za oněch 25 let velký kus cesty. Posuďte sami.

Přeji Ti, milý čtenáři, klid ke čtení a držím sobě a redakci palec, aby Tě příspěvky v tomto čísle Emancipace co nejlépe inspirovaly.

Milan Neubert
Místopředseda CV SDS

Vydáno PV SDS pro vnitřní potřebu SDS

Uveřejněné názory nemusí být vždy v souladu s názory celé PO SDS

Adresa redakce: Jeremenkova ul. 88, 140 00 Praha 4,

tel./fax: 02/72 10 32 70

www.sds.cz nebo vitstanislav@volny.cz

ZA NOVÝ SVĚT

Souhrnné prohlášení

Materiál levice Socialistické strany Francie před sjezdem v Dijonu, duben 2003

1. Úvod

Slepá ulička neoliberalismu

Ještě nikdy v dějinách nestálo lidstvo před tak vzrušujícími perspektivami, nemohlo využívat tak slibné prostředky vědy a technologie. Náš výrobní a inovační potenciál nebyl dosud nikdy na tak vysoké úrovni. Ještě nikdy jsme neměli k dispozici tak velké možnosti, jak zvládnout svůj vlastní osud a řídit své vlastní dějiny.

Tomu by mělo logicky odpovídat období pokroku, dynamiky, optimismu. Paradoxně ale žijeme ve znepokojivém světě. Strach, úzkost a obavy ovládají realitu a zatemňují obzory.

Pod vlivem dominantní moci s černobílým viděním světa vzniká bezprostřední hrozba války, která může jen prohloubit trhlinu mezi Severem a Jihem, už nyní tvrdě rozdělenými demarkační čarou mezi bohatými a chudými. To vytvoří další živnou půdu pro frustrace, tmářství, různé integrismy a nenávisti, ze kterých už nyní vyrůstá terorismus. Jedna za druhou přicházejí ekologické hrozby a katastrofy, včera předvídatelné a dnes už zcela zřejmé; světové veřejné statky, které tvoří naše životní prostředí, jsou namísto ochrany sprostě obětovány zákonu zisku. Totéž platí o životech milionů žen a mužů trpících léčitelnými nemocemi, které ale nadvláda peněz odsuzuje k smrti.

Na všech stranách narůstá nerovnost: exploze světového bohatství je doprovázena bídou. Každé čtyři vteřiny zabije na naší planetě hlad jednoho člověka. Mladé země, které vstoupily do hry ekonomické modernizace, zažily bezprecedentní finanční krize, často s katastrofickými důsledky pro vlastní obyvatelstvo. V nejvíce zvyhodněných zemích pak zákon bezuzdné konkurence a výlučné honby za ziskem narušuje sociální soudržnost a institucionální rámec regulace. Na všech stranách narůstá nejistota: na ulici stejně jako na našich talířích, v práci stejně jako v duchodu.

Tvrdili nám, že směřování celého světa k tržnímu hospodářství a demokracii znamená konec dějin. Že nám otevře cestu do světa štěstí, v němž dialog a obchodní výměna zajistí trvalý mír. Vysvětlovali nám, že chudoba bude ustupovat úměrně tomu, jak se budou po celém světě šířit nejlepší technologie a neefektivnější způsoby výroby. Nyní ale stojíme tváří v tvář opakova-

ným hospodářským a finančním krizím ve světě neschopném zaručit přístup k vodě pro více než miliardu jedinců, ve světě, který nedokáže odstranit hladomor v nejchudších zemích ani nezaměstnanost a chudobu v těch nejbohatších...

Kde je tedy chyba?

Pro nás, socialisty, není na tomto paradoxu nic přirozeného a nevyhnutelného.

Je to důsledek vítězství politiky neoliberalismu, který se od počátku 80. let snaží o podrobení veškeré lidské aktivity výlučnému požadavku ziskovosti kapitálu. Liberální pravice, která udává tón v západních vládách, využila ztrátu důvěryhodnosti státu a oslabení sociálního hnutí způsobené krizí, vzrůstem nezaměstnanosti a dále prohloubené zhroutilím komunismu, aby trvale omezovala dopad akcí veřejnosti a systematicky deregulovala trhy.

Za necelé desetiletí jsme ze světa, jehož rámec vytvářely instituce a jehož pravidla definovaly zákony, přešli do džungle trhu a liberálního zmatku. Kultura všeobecné konkurence krok za krokem ničí všechny vazby a všechna práva zabezpečující důstojnost osob a sociální soudržnost. Konkurenceschopnost vyžaduje snižování daňových a sociálních odvodů a tím také postupnou demontáž sociální ochrany, omezování veřejných investic do vzdělání, bydlení a kolektivních zařízení. Tak postupuje kupředu nerovnost a narůstá násilí: ekonomická válka degeneruje v necivilizovanou válku rozdělující společnost a veřejný prostor na gheta pro chudé a opevněné tábory pro bohaté v bludném kruhu násilí a represe.

V tomtéž procesu byly ve prospěch soukromé sféry do značné míry narušeny nevyhnutelné politické a sociální kompromisy mezi „jednotlivcem“ a „společenstvím“, mezi „soukromým zájmem“ a „obecným zájmem“, čímž ztrácí smysl představa o společné budoucnosti a vytrácí se autorita obecných pravidel.

Alternativní projekt

Nová dynamičnost světového kapitalismu dokázala v některých lidech vyvolat víru, že její nepřítomnost sociální a ekologické dopady jsou jen dočasnou cenou, kterou je třeba zaplatit za ohromný nárůst světového bohatství, v němž bychom pak měli najít zdroje pro opě-

pravda, že socialism je otázkou žaludku - také srdce a mozku stejně. Demokratismus nezná jen rovnost politickou, nýbrž také hospodářskou, sociální, mravní, náboženskou.

Národnostní problém je také problémem pro socialism. Cíle socialismu lze dosáhnout také prací náboženskou, mravnostní, národnostní a ne tedy jenom reformami hospodářskými a výroby.

Není náhodou, že první komunism novodobý byl český. Naši Táboři jsou první novodobí socialisté. Socialism je čistě český. Není pravda, že je vnesen z ciziny. Ti Táboři nebyli cizáci, byli žáci

Husovi, pokoušeli se o komunismus a socialism na náboženském podkladě. Avšak takový socialism nestačil. My se pokoušíme o sociální reformy nejen na náboženském a mravním, nýbrž i na právním podkladě.

Budeme usilovat k tomu, abychom nutných a chudých neměli.

Měli jsme v Táboritech první socialisty a komunisty. Usilujeme, aby mezi námi žebrák nebylo. To je náš český ideál!

Vybral: Vladimír Koukal, PV SDS

ŽIVOT A PRÁCE

Když v roce 1931 napsal Karel Čapek druhý díl Hovorů s T. G. Masarykem pod názvem Život a práce, bylo Masarikovi osmdesát jedna let. Je zajímavé konfrontovat jeho názory v této době s tím, co říkal v roce 1907 v Českém ideálu..

...Když byla kampaň za všeobecné hlasovací právo, to bylo v roce devatenáct set pátém, mluvil jsem na táboře lidu na Senovážném náměstí a šel jsem se ženou v demonstračním průvodu; už před tím se o mně psalo a říkalo, že jsem socialista, a karikovali mne vždycky se socialistickým širákem na hlavě. Tenkrát slovo „socialism“ bylo pro buržoazii a inteligenci strašákem. Přijímal jsem socialism, pokud se kryl s programem humanitním; marxismu jsem nepřijímal - však z té kritiky vznikla má Otázka sociální. Když naši socialisti přišli do vídeňského parlamentu, odmítli připojit se k státoprávnímu ohrazení ostatních českých stran. Tehdy z toho byl velký škrabot proti nim, že zrazují národ, já jsem je vzal tak trochu do ochrany, a to se rozumí, zas jsem si to odnesl, třebaže zakladatelé mladočestství vedle práva historického dovolávali se také práva přirozeného, jak jsem to tenkrát činil i já.

Můj socialism, to je jednoduše láska k bližnímu, humanita. Přeji si, aby nebylo bídy, aby všichni lidé slušně žili prací a v práci, aby každý měl pro sebe dost místa, elbow-room. Jak říkají Američané. Humanita, to není bývalá filantropie; filantropie jenom pomáhá tu a tam, ale humanita hledí opravit poměry zákonem a řádem. Je-li toto

socialism, tož dobrá.

V rovnost- rovnost naprostou - nevěřím, ve hvězdách ani v lidech není rovnosti. Vždycky byli a budou jednotlivci, kteří svým nadáním a nekontrolovatelným shlukem okolností víc doveďou a víc dosáhnou; vždycky bude hierarchie mezi lidmi. Ale hierarchie znamená pořádek, organizaci, kázeň, vedení a poslušání, nikoli vykořisťování člověka člověkem. Nepřijímám tedy komunismu; Lenin, sotva byl u moci, volal také po vůdčích osobnostech. Čím déle žiji, tím víc poznávám tu zvláštní roli jedinců ve vývoji lidstva; ale opakuji: vyšší nadání a takzvané štěstí neopravňují k vykořisťování méně nadaných a méně šťastných. Nevěřím, že lze zrušit všechno soukromé vlastnictví; osobní vztah, to zvláštní pretium affectionis, které váže vlastníka k jeho majetku, je dobré v zájmu hospodářského pokroku. Komunism je možný, ale jen mezi bratry, v rodině nebo v náboženské a v přátelské obci; může být udržen jen opravdovou láskou. Nepřijímám třídního boje; jsou stavy a třídy, jsou stupně mezi lidmi; ale to neznamená boj, to znamená organizaci přirozené a historicky vyvinuté nerovnosti, vyrovnávání, vzestup a vývoj. Nejsem slepý a naivní, abych neviděl nespravedlnosti a utisku, a vím, že jednotlivci, stavy i třídy musí bránit svých zájmů, ale to mně neznamená homo homini lupus, jak to už dávno bylo řečeno.

Připojil: Vít Stanislav, PV SDS

Plácek: ČESKÝ IDEÁL

(Z projevu T. G. Masaryka- Valašské Meziříčí,
Velikonoce 1907)

Ježíš cítil s lidem. Vedl boj proti farizejům, kněžím a zákoníkům. Na tento boj zemřel. Ježíš zná bídu lidu. Stojí proti boháčům. Ví, že nelze zároveň sloužit bohu i mamonu. Říká: „ Kde jest poklad váš, tam i srdce vaše.“ „ Jak nesnadně ti, kteří statky mají, vejdou do království božího.“ Ježíš byl socialista. Avšak stál na základě náboženském a mravním a je třeba, aby socialism stál na základě právním.

Prvotní církev v dobách apoštolských vytvořila na základě Ježíšova učení náboženský komunismus. Avšak později církev se stala zřízením společenským, politickým a opanovala stát. Středověká církev je theokracií. Ve skutečnosti byla to vláda kněží. Toto klerikální království boží přijalo otroctví i poddanství. To nebyla láska. Do roku 1848 bylo u nás poddanství podporované církví na svých ohromných statcích. Církev je institucí hospodářsko sociální a tím politickou. Je institucí velkokapitalistickou.

S reformou náboženskou a církevní vzniká u nás komunismus. Jakmile vystoupil Hus, hned povstal také první český socialism a sice ve formě komunismu. (Táborité).

Všude a vždy vystupuje socialism napřed ve formě náboženské (Saint Simon, Owen, Weitling). Teprve později a zejména Marxem se objevuje socialism nenáboženský. Pokud byl socialism nenáboženský, byl do velké míry utopistický. Marx chtěl mít socialism vědecký, nikoli náboženský, nikoli mravní, chtěl jej mít čistě hospodářsko sociálním a právním.

Člověk náboženský pojímá svět a jeho vývoj jako zázrak. Ve své tísní modlí se o zázrak, o pomoc zázračnou. Vědecký socialism nepřijímá zázraků. Je přesvědčen, že celý svět, příroda, spo-

lečnost, historie je řízena zákonem, že je tu pevný řád, který se nedá prolomití přáním jednotlivce. Věda žádá práci, vtažování do přírody. Učí člověka spoléhat na vlastní práci. V tomto rozdílu zázraku a účelně promyšlené práce spočívá rozdíl mezi náboženstvím církevním a mezi tím, co hlásá socialism opírající se o vědu.

Náboženství církevní žádá lásku. Ježíš chtěl dokonalou lásku, jenže historie nás naučila, že této lásky bylo v církvi poskrovnu. Na základě náboženské lásky lidé církevní dospívají k filantropii, k almužnictví.

Církev je jen pro filantropii. Socialism však žádá spravedlnost. Socialism žádá, aby společnost svými orgány bídu a nouzi odstranila. Ježíš jednou řekl, že chudé budeme mít vždycky. My socialisté věříme, že chudobu vykořeníme. Další rozdíl mezi socialismem a církevně náboženským stanoviskem je mravní. Církevní mravnost je aristokratismem. Kněžstvo pokládá se za vyšší stav mravní, a proto se kněžská morálka (celibát) pokládá za něco vyššího než život manželský. Církev se na tomto základě organizuje a má proto velikou moc. Další rozdíl: Církev své náboženství zakládá na víře, žádá víru, poslušnost, pokoru. Žádá věřit autoritě. Brzy se vyvine taková pokora a poslušnost, která se politicky zneužívá. Církev jsou státem zneužívány a církve to trpí. Proto mnozí moderní myslitelé (Macchiavelli, Hume, Rousseau, Marx, Nietzsche, Machar atd.) viděli v církevním náboženství cosi slabošského, říkají, že církev vede snadno k zotročení. Socialism a nová doba žádá demokratismus nejen hospodářsko sociální, politický, ale také mravní, náboženský a duchovní vůbec. Chceme popularizaci věd - vědy mají být přístupny lidu. Není

tovné vytvoření spravedlivějšího, jistějšího a ekologicky ohleduplnějšího světa. Avšak prelud tohoto nového obchodnického ráje se podobně jako prelud nové ekonomiky rozplývá před realitou bezvýhodnosti, do které nevyhnutelně vede absolutní nadvláda zájmů malého počtu lidí nad obecným zájmem.

Dnes se už zcela zřetelně ukazuje, že tento kapitalismus je ekonomicky neefektivní, sociálně nepřijatelný a ekologicky neudržitelný. Je proto úkolem socialistů vytvořit alternativní projekt schopný skoncovat se zneužíváním zdrojů a rozštěpem mezi štěstím a pokrokem, projekt schopný dát pokrok opět do služeb lidstva.

Není za těchto podmínek zřejmé, že socialistický projekt musí přijít s odpovědí, která bude radikálně odlišná od odpovědi liberální pravice? Není zřejmé, že je ho třeba postavit na sérii rozhodů s ekonomickou, sociální a ekologickou bezvýhodností kapitalismu a liberální globalizace?

Přesto ale, bez ohledu na prohlášení předchozího sjezdu, tyto zřejmé skutečnosti se nesetkávají s jednomyslným souhlasem ani v naší straně, ani v dalších socialistických a sociálně demokratických stranách Evropy.

Jsou tomu sotva čtyři roky, co socialisté vládli v naprosté většině zemí Evropské unie. Jak využili tuto historickou šanci? V nejlepším případě jen pasivně sledovali proces potírání; v horším sami přispěli k jeho posilování tím, že svou politiku podřídili liberálnímu receptům: privatizaci veřejných služeb, snižování daní z vysokých příjmů a jiných požitků, omezování veřejných statků, tlumení mzdových požadavků, flexibility práce.

Dobrym příkladem tohoto liberálního scestí, které odmítáme, je vsudypřítomná debata o bezpečnosti. Ústup zákona lidí před zákony trhu nás vede do světa plného hrozeb. Ale volby 21. dubna 2002 ukázaly, že ještě víc než reálný nárůst těchto hrozeb nás ohrožuje zachvat kolektivní úzkosti vyplývající z pocitu, že žijeme ve vesmíru, kde už nikdo nic neřídí, ve světě bez vlády. Pro Národní frontu (Front national - krajně pravicová francouzská strana, pozn. překl.) se hlasovalo ve vesnicích, kde nejsou nezaměstnaní, cizinci ani kriminalita. Takto narůstá neurčitý strach z jiných lidí a okolního světa, který vyvolává neodolatelnou potřebu ochrany. Pravice odpovídá na toto volání po bezpečnosti vynášením represe a snižováním sociálních výdajů, aby mohla investovat do vězení a policie. Tato dábelská logika dovádí neoliberalní projekt k jeho přirozenému završení: k vytvoření státu - četníka, zcela zaneprázdněného potlačováním nepořádků způsobených svobodnou honbou za obchodním ziskem. Je to přechod od „státu ochránce“ ke „státu trestajícimu“. Někteří socialisté sotva dokáží skrýt své uspokojení. Avšak levice musí proti této liberální logice, úzkoprsé ve svých cílech a zvrácené ve svých účelech, postavit radikálně odlišný globální projekt. Projekt, který na místo pouhé „bezpečné ulice“ postaví „Bezpečí Života“ (bezpečnost na veřejnosti, bezpečnost sociální,

bezpečnost v práci, bezpečnost výživy, důchodů, životního prostředí atd.).

Cesta k tomu vede přes nová regulační opatření přijatá všeobecným hlasováním, přes rekonstrukci nových kompromisů mezi obecným zájmem a dílčími zájmy, mezi jednotlivcem a společenstvím, mezi veřejnou a soukromou sférou, kompromisů, které dají odpověď na očekávání a naději nejen levicového lidu, ale většiny našich spoluobčanů.

Nikoli pokusy schovat se v ochranném stínu liberalismu, ale jasným vykreslením budoucnosti svých vlastních hodnot získá socialismus opět přesvědčivost a úspěšnost.

To je důvod, proč odmítáme tuto liberální úchylku, která skoro všude vede levici k nezdaru, zamlžuje socialistickou identitu, uvádí do zoufalství naše voliče, ruší rozdíl mezi pravíci a levíci, vede k volební neúčasti a rozšiřuje publikum krajní pravice. Právě absence důvěryhodného alternativního projektu vydává Evropu opět do rukou revanšistické pravice, rozhodnuté odbourat to, co zbývá z našich sociálních výdobytků a ještě dále rozšířit zákon zisku. Právě neschopnost sociální demokracie načrtnout nový horizont může zítra dotlačit početné občany do náruče krajní pravice.

Alternativní projekt vyžaduje jednoznačnou strategii

Chceme-li vidět věci jasně, musíme si přiznat, že jde o náš vlastní neúspěch. Je to nezdar naší politiky, našeho diskurzu, nejen prostá nehoda v procesu střídání stran majících politickou moc. Nemá zřejmě jen jednu příčinu a nikdo nepopírá celkově pozitivní bilanci vlády Lionela Jospina. Ale vedle velkých reforem, které se stanou součástí sociálních dějin naší země, jsem udělal příliš mnoho ústupků liberálním požadavkům (snižení daňové zátěže opcí na cenné papíry, kapitálové otevření francouzského Telecomu, snížení daní pro vyšší příjmové třídy, sezónní variabilita pracovní doby, fakticky rezignovaný postoj k rušení stipendií, přijetí Amsterdamské smlouvy, mzdová politika atd.) a skoro nic pro zlepšení pracovních podmínek a odměňování obrovské většiny lidí pracujících za mzdu, většiny, kterou tvoří dělníci a zaměstnanci. Neuvědomili jsme si velikost obav vyvolávaných světem, v němž se hromadí nejistoty všeho druhu a který podněcuje volání - občas iracionální, ale nicméně reálné - po obnově silné veřejné autority, jež by obnovila primát kolektivního zájmu a zavedla pořádek do džungle, ve které se každý stará jen o sebe. Jestliže demagogická pravice dokázala získat vítězství strachu, není to pouze chyba médií, je tomu tak především proto, že jsme se zřekli úkolu ztělesnit důvěryhodnou alternativu ve světě, který vytvořil neoliberalismus - ve světě bez pevných bodů, bez útočiště, bez perspektivy pro převážnou většinu lidí.

Máme-li mít jasno, musíme si výslovně zvolit mezi dvěma liniemi, které se táhnou evropským socialismem a naší stranou. Jedné jde o střídání politických stran u

moci bez alternativy, o pokojný výkon moci rozdělené mezi levý a pravý střed lišící se pouze rozsahem sociálních vylepšení, která se nijak nedotýkají tržní logiky. Druhá usiluje o nový svět vedený logikou obecného dobra, směřující k rovnosti a autentické demokracii, která dá do rukou občanů moc, jež si dnes pro sebe zabrali držitelé kapitálu a různé oligarchie. „Nový svět“ se přeje tuto druhou linii. Je to shromáždění soudruhů a soudružek odkazůva odmitajících a kritizujících tuto liberální a centristickou úchytku evropské levice, je to alternativní projekt navrhuující nutný a uskutečnitelný rozchod s logikou, které kraluje zisk.

Pouze jednoznačná strategie umožní sjednocení celé levice.

Pouze sjednocení na základě jasné linie alternativního projektu umožní straně znovu kolem sebe sjednotit celou levič. Kdo může vážně předpokládat, pokud ovšem nesází na rezignaci a beznaděj levicového lidu, že komunisté, zelení, ti, kdo hlasovali pro některého z našich dřívějších soudruhů, aktivisté hnutí za alternativu globalizace, lidé z občanských sdružení, kterým se za posledních pět let tak málo naslouchalo, že se všichni sjednotí na linii, která je poskvrněna sociálním liberalismem nebo má k němu sklon? Jak mohou dát svou důvěru těm, kdo nyní v opozici kážou pro potřebu kongresu pravý opak toho, co říkali nebo dělali včera, když byli u moci? O Francouzích se říká, že mají krátkou paměť. Ale není ještě tak vzdálená doba, kdy někteří z nás tvrdili, že „přerozdělování, to je už za námi“, nebo lícitovali, do jaké míry se má kapitálově otevřít E.D.F! (Electricité de France, státní společnost zajišťující výrobu a distribuci elektřiny - pozn. překl.).

Toto nutné ujasnění by tedy nepřinesla sterilní a umělá debata, v níž by proti sobě stáli, opět pouze pro potřebu sjezdu, „levicoví reformisté“ a levičáci hlásící se k nějakému radikálnímu křídlu. Pokud někdo zapomněl, socialisté jsou reformisté od sjezdu v Tours roku 1920. A po celou dobu jsou pokládáni za levicové! Naopak, vychvalovači Tonyho Blaira jakoby najednou zmizeli z obrazu...

O co jde, a o tom není žádných pochyb, je projekt přijatelný pro celou institucionální levič, který umožní navázat dialog s levič sociálních hnutí a občanských organizací, aby se všechny složky levice s výjimkou těch, kdo si udělali náboženství z extrémismu, mohly zapojit do společného boje až přijde jeho chvíle. Protože pouze sjednocení celé levice jí dá schopnost znovu získat většinu.

Nástroj boje

Je třeba, abychom se vážně zamysleli nad tím, jakým způsobem Socialistická strana jako vládní strana opět zopakovala neodpovědné jednání, s nímž se rozhodla skoncovat roku 1993. Byla prakticky potichu, důvěřovala svým vůdcům, svým činovníkům a průzkumům veřejného mínění, takže nepůsobila jako opravdové o-

bousměrné pojítko mezi vládnoucími a ovládanými. Paralyzována omezeními, které jí vnutila logika vládní většiny, zůstávala stranou debat propukajících a řešených přes její hlavu. Pokud si vzpomenete, že klíčovou politickou a mediální událostí našeho sjezdu v Grenoblu bylo obrácení volebního kalendáře, připravené v tajnosti a ohlášené poslední den, uvědomíte si, do jaké míry nás logika prezidentských voleb zbavila schopností skutečně debatovat a přemýšlet!

Hlavním nepřítelem levice je depolitizace. Nic by tedy nebylo horšího než odpolitizování strany. A přece právě o to jde podle všeho některým lidem, kteří sní o výměně poměrného volebního systému za většinový, čímž by se zrušila vazba mezi politickými orientacemi a výběrem vedoucích představitelů. Splést si nutnou demokratizaci se zakuklenými pokusy o depolitizaci by byla fatální chyba. Potřebujeme nástroj kolektivního přemýšlení, boje, a nikoli marketingovou pomůcku nebo dekorativní pozadí pro televizní přenos. Už nepotřebujeme nepotopitelnou byrokracii, která je schopna lhostejně aplikovat libovolnou politiku i její opak.

Sjezd strany musí dát orientaci

Svým hlasováním či volební neúčastí vyjádřili Francouzi a Francouzky nesouhlas s levič, která se už neodlišuje od pravice a akceptuje svět, v němž se politika vzdává možnosti vládnout a dávat směr dějinám. Je třeba vědět, zda je chceme posilovat v jejich lhostejnosti a odmítání, říkat jim, jak velkou mají pravdu, když věří, že se socialisté vzdali snahy o měnění světa a jen čekají, až na ně zase přijde řada při obsazování paláce Republiky. Mě bychom jim tlumočili toto poselství, stačí nic neměnit a tvářit se, jako by se nestalo nic vážného. Ti, kdo si myslí, že se zde jedná o moderní a nezvratný vývoj k jakési vládě dvou stran kolem středu, nevidí, že reálnější je jiný vývoj: trvalý vzestup populistické krajní pravice živěný rozměňováním rozdílů mezi vládnoucí levič a pravíci. Tak jako 21. dubna 2002 pak může jít opět o střídání moci mezi pravíci a krajní pravíci, ale se vzrůstající šancí na vítězství extrémistů.

Nepřejeme si takový vývoj a právě o tom musíme debatovat. Protože letos v květnu budeme stát před podobně důležitým rozhodnutím jako kdysi na našem sjezdu v Metách. Tehdy šlo o volbu mezi jednotnou levič a nějakou hypotetickou třetí cestou, která si netroufala říci, co vlastně je. Rozhodli jsme se tehdy pro jednotnou levič a tak si otevřeli cestu k budoucím vítězstvím.

V Dijonu se budeme muset rozhodnout, zda socialismus má nebo nemá budoucnost, budeme muset říci, zda jej lze nebo nelze rozpustit v liberalismu.

Pokud jde o nás, říkáme jasně: ano socialismu, ne sociálnímu liberalismu.

2. Východisko ze slepé uličky liberalismu: alternativní projekt

Neoliberální politické projekty nám vnucují svou lo-

vyjádřit jasně a manifestně (=zjevně).

2. Nezdá se mi správné chápat **demokracii** pouze jako souhrn **rovnosti a svobody** a tvrdit, že vše další je již v těchto dvou pojmech obsaženo. Chybí mi tu pojetí demokracie jako „samosprávnosti“, jako **prostoru pro reálné ovlivňování vlastního osudu** - ekonomického i společensko-politického. Vůbec mám za to, že rovnost a svoboda, byla-li by chápána jako „svoboda individua“ (a nic v předloženém návrhu mne nepřesvědčuje o širším obsahu tohoto pojmu) samy o sobě nestačí jako společenské kvality. Zdá se mi, že se tu i levice stále více vzdaluje od chápání sociálních, společenských vazeb atd. jako vazeb a vztahů **mezi lidmi**, vztahu **individuum-společenství**. (Stačí si uvědomit fakt, že i levice, hovoří-li o „sociální“ politice atd., má na mysli důchody, mzdy, nemocenskou apod., tedy i ona mlčky akceptuje „peníze jako míru všech věcí“ - viz výše 1a) - namísto „člověka jako míry všech věcí“.)

„Past“ rovnosti (jako *abstraktní fikce* - viz Engels, Antidürring) *plus* individuální svobody je asi možné rozřešit jen přiznáním, že jsou tu také **povinnosti individua vůči společnosti**, resp. omezení individuální svobody, daná potřebami společnosti. To, co by nejlépe odpovídalo mým představám (otázkou je, nakolik jsou reprezentativní pro demokratické socialisty), není nějaká „*sociální spravedlnost*“ ani rovnost (ve smyslu rovnosti šance pro schopné nebo např. rovnosti odměňování bez ohledu na pracovní nasazení atd.), ale spíše společnost, ve které společenské postavení (v nejobecnějším slova smyslu) nezávisí na pracovní úspěšnosti, **společnost která se k „méně schopným“ bude chovat obdobně, jako se začínáme učit chovat k tělesně postiženým**. (Stojí za připomínku, že oficiální anglický termín „disabled people=zneschopnění lidé“ prakticky přímo nabízí takové rozšíření.) Otázkou je, zda je vůbec v rámci „společnosti peněz“ něco takového možné - jsem ale optimistou právě na základě vývoje vztahu vůči tělesně postiženým, jehož jsme svědky. Přitom, a to je druhou stránkou věci, **sociální tlak** bude všechny příslušníky společnosti **nutit** k dodržování jistých společenských (=společně i **vnitřně přijatých**) norem pod hrozbou trestu vyčlenění ze společnosti (podobně, jako u severoamerických indiánů bylo vyobcování z kmeny=společnosti nejtěžším trestem).

3. Zřejmě nejzávažnější otázka je otázka po „hybné síle“ pohybu směrem k demokratickému socialismu.

Většina z nás si jistě pamatuje klasické učení o „historické roli proletariátu“, i tak ale považují za účelné připomenout zde jeho hlavním východiska: Proletariát bude svým stále se zhoršujícím postavením **nucen** usilovat o změnu společenského uspořádání (objektivní stránka procesu), přitom bude vzhledem ke své úloze v materiální výrobě a z ní vyplývající nutnosti podřizovat se organizaci, učit se spolupráci atd. stále více **schopen** takovou změnu provést (subjektivní stránka). (Stranou diskuse v této souvislosti ponechávám „předvoje“ atd.)

Říkáme-li v textu, že z „klasiků“ přejímáme to, co se ukázalo jako pravdivé, měli bychom podle mého soudu přiznat, že přinejmenším první část tohoto předpokladu (nesnesitelné zbídačení, které proletariát dožene k revoluci) se **nenaplnila**.

Otázkou pro nás ovšem je: koho tedy považujeme za hybnou sílu my? **Koho a jak bude budoucí vývoj nutit k aktivnímu vystoupení? Jak a čím bude tento tvůrce budoucnosti formován?** Přiznám, že nevím, neumím si ani sám vybrat z několika možností, které mne napadají (ani nevím, jsou-li to všechny možnosti).

4. Poněkud méně významná je v této souvislosti moje pochybnost o **mechanismu**, kterým by se měl demokratický socialismus ještě **v rámci stávajícího systému** prosazovat - mám osobně blíže k představě jakéhosi „přerůstání samosprávných tendencí“ od menších kolektivů směrem ke společnosti jako celku (nic mi přitom nevádí, že podobná představa je i oficiální součástí programu KSČM) než k v Manifestu jen nejasně naznačenému „zespolečenštění rozhodování“ v rámci společnosti jako celku. Podstatné ovšem je - alespoň podle mého názoru - uvědomit si, že by v obou případech šlo o **faktické rušení či odumírání vlastnictví** (definovaného jako přednost a) při rozhodování o majetku a b) při dělení výnosu z majetku). Pochybuji, že by se vlastníci vydali touto cestou dobrovolně, vrací se proto otázka, **kdo, jak a proč** je k tomu **donutí**. (Pro účely případného trestního řízení zde dodávám, že věřím, že k takovému donucení může dojít i plně ústavní cestou. Svoboda vlastníkům, např. svoboda najímat vrahy, by ovšem nepochybně musela být nějak omezena.)

(Autor je předseda CV SDS)

43 Význam historické diferenciacie na sociální třídy byl v průběhu minulého století postupně nahrazen mnohem živějším protikladem mezi těmi, kdo se podílejí na produktivním procesu a na sociálních stycích, a těmi, kdo jsou z toho procesu dočasně či trvale vyloučeni. Napomáhat procesu jejich zpětné integrace pro DS znamená podílet se na procesu emancipace člověka.

44 Lze očekávat „stávkování kapitálu“, k tomu je třeba chystat fondy „stávkokazeckého kapitálu“.

45 Je třeba zdůrazňovat, že ani odstranění ponižující bídý a zaostalosti nebude mít OKAMŽITÝ efekt, který se projeví vymizením terorismu jako nadstavbového fenoménu. Podobně dlouho trvalo, než dlouhodobá poctivá práce v Evropě narušila nenávisťný fundamentalismus středověkých křesťanských církví.

(Autor je místopředsedou SDS)

NAD NÁVRHEM „MANIFESTU“

Jiří Hudeček

Přestože jsem už měl možnost prodiskutovat většinu svých připomínek s Milanem Neubertem jako hlavním redaktorem textu, považuji za vhodné ty nejzávažnější z nich také zveřejnit. Nechávám stranou své připomínky k členění, stylu a proporcím jednotlivých částí - věřím, že se nám podaří při konečné redakci tyto formální záležitosti upravit a vylepšit. Soustředím se zde výhradně na věcné problémy. Jde mi o to, aby se nad otázkami, které si v souvislosti s navrhovaným textem kladu já, měli možnost zamyslet také další členové a sympatizanti SDS a všichni, kdo se zabývají obsahem pojmu demokratický socialismus. Jsem přesvědčen, že text s názvem tak provokativním a tak sebevědomým se nemůže jasné a jednoznačné odpovědi na mé otázky vyhnout - a fakt, že sám si nejsem jist, jak odpovědět, na tom nic nemění.

Pokud však nedokážeme najít odpovědi ani kolektivně, měli bychom uvažovat o změně názvu. Budeme-li chtít zůstat u inspirace „klasiky“, navrhuji „Palčivé otázky našeho hnutí“. Stojí za to opakovat, co jsem napsal před nějakým časem: už pouhé položení **správných otázek** byl bylo dějinnou zásluhou.

1. Chybí mi jasné stanovisko k tomu, zda považujeme za zdroj problémů současného světa stávající (tj. kapitalistickou) formu **vlastnictví** a přivlastňování, resp. zda považujeme za **nutnou podmínku** demokratického socialismu **překonání** (tj. faktické **odstranění**) **této formy vlastnictví**. Za sebe bych měl tendenci odpov-

dět na obě otázky **kladně**, a to z následujících důvodů:

a) Kapitalistické přivlastňování je základem odtřzení ekonomického výsledku práce od jejího skutečného obsahu. Zjednodušeně řečeno se tak stává lhostejné, zda se vyrábí zbraně, prodává „bílé maso“, nebo pečou rohlíky: to co je **rozhodující**, je **výdělek**. Ba co víc, **peníze se stávají mírou všech věcí a hodnot**. (O důsledcích tohoto odcizení pro možný vývoj společnosti není nutno se šířit podrobněji, vidíme je denně kolem sebe.)

b) Toto vlastnictví je ale také základem odcizení člověka-výrobce od práce jako **smysluplné činnosti** - člověk podřízený kapitalistickým výrobním vztahům nepracuje proto, aby vytvářel nějaké hodnoty, ale proto, aby si vydělal **peníze**. Může tedy vyrábět klidně bomby (viz výše), ale nadto se pro něj práce stává jakousi **vnější silou**, je mu vnucena společenským uspořádáním, nepracuje proto, že by ho to bavilo, ale proto, aby neumřel hladu. To vytváří podmínky pro **nenávisťný vztah k práci**.

c) Konečně kapitalistické přivlastňování s sebou přináší odcizení **mezi lidmi** - část výsledku mé práce (přinejmenším pracuji-li ve sféře materiální výroby) si přivlastňují jiní, pracuji „na jiné“ - a to nikoliv dobrovolně, na základě nějaké skutečné mnou uznané společenské potřeby, ale (zčásti) proto, aby jiní bohatli. To je zárodkem neustále obnovované nerovnosti a společenské-
ho (třídního, chcete-li) **antagonismu**.

Z diskuse s Milanem Neubertem vím, že podobné stanovisko je jaksi „zastřené“ v pozadí jeho textu, a že si představuje takové omezení vlastnictví, které bych já nazval rovnou zrušením vlastnictví. Protože má ale jít o „manifest“, jsem přesvědčen, že je namístě náš postoj

giku už dvacet let. Všudypřítomná konkurence a celosvětová deregulace financí prohloubila nerovnosti, vytvořila stav trvalé nejistoty a převládala sociální solidaritu. Kapitalismus vstoupil do nového věku poznačeného dominancí finanční sféry a nadnárodních podniků. Vytvářejí se nová pravidla hry, která převrací existující poměr sil, vytvářejí nové nerovnováhy a hluboce pozměňují podmínky, za nichž probíhá socialistický zápas.

Tato nová organizace světa se projevuje koncentrací moci a oslabením demokracie. Posvěcuje nadřazenost soukromých zájmů nad obecným zájmem. Je tedy hluboce protikladná emancipačnímu úsilí socialismu.

Bez celé řady rozchodů s logikou soudobého kapitalismu svět ještě dále zabředne do čtyř slepých uliček - ekonomické, sociální, ekologické a politické -, ve kterých už nyní vězíme.

2.1. Proti slepé uličce v hospodářství: smíšená ekonomika regulovaná politikou

Liberální ideologie dodnes propaguje tezi, podle níž všeobecná deregulace vytváří nejúčinnější systém využívání zdrojů a produkování statků a služeb dokonale odpovídajících potřebám. Jak se ukázalo, v teorii je to nejjednodušší a v praxi katastrofa.

Úplně svobodné trhy jsou v praxi zcela neefektivní: plodí nerovnosti, plýtvání a krize, znásobují škodlivé dopady a vylučují kolektivní statky. Abychom se o tom přesvědčili, stačí konstatovat, jaké jsou důsledky liberalizace trhů a finanční deregulace:

- * finanční nestabilita, „systémové“ krize s hospodářskými a sociálními dopady, které jsou stejně brutální jako katastrofické (Indonésie, Thajsko, Argentina...)

- * masová nezaměstnanost nebo neúplná zaměstnanost maskovaná buď testními postihem (přes 2 miliony vězňů ve Spojených státech), nebo vytlačováním na okraj společnosti (v Evropě)

- * výpadky (elektrina v Kalifornii) nebo nehody (anglické železnice) ve veřejných službách vystavených konkurenci

- * snížení kupní síly u nízkých platů
- * nárůst finančních investic a výnosů z úspor na úkor růstu a zaměstnanosti

- * nedostatek kapitálu pro rozvoj chudých zemí
- * exploze špinavých peněz a jejich praní v daňových rájích

- * falšování účetnictví a krach „správy podniků“ (Enron...).

Tato selhání nejsou dílem náhody nebo machinací několika „gaunerů“. V dobách, kdy byly evropské ekonomiky smíšené, tj. měly významný veřejný sektor, byly např. mnohem stabilnější než dnes. Právě tyto nerovnováhy jsou přímým důsledkem převládající logiky současného kapitalismu.

To, o co půjde v nejbližších letech, je prosazování skutečné smíšené ekonomiky a překračování kapitalis-

mu tím způsobem, že tržní sféra bude podrobena silné politické regulaci, která obnoví primát obecného zájmu a sociálního pokroku.

2.1.1. Skutečná regulace mezinárodního obchodu a pohybů kapitálu

Na posledním vrcholném setkání Světové obchodní organizace v Dauhá v únoru 2002 si někteří lidé blahopřáli k „pokrokům“ ve výrobě generických léčiv určených chudým zemím. Dnes vidíme, že se jednalo o špatný obchod: Světová obchodní organizace odmítá importy levných léčiv do těchto zemí, aby ochránila zájmy farmaceutických firem...

Taková koncepce je pobuřující. Musíme převrátit hierarchii mezinárodních norem v oblasti obchodu, aby nad zákonem zisku převládaly ekologické, zdravotní a vzdělávací imperativy. Za tímto účelem musí Francie a Evropa navrhnout novou konstrukci práva odpovídající těmto principům. Dnešní právo jim nevyhovuje, právě naopak. Lze akceptovat, aby se Evropská unie pustila do lícitace se Spojenými státy tím, že navrhne liberalizaci nových odvětví, jak se to stalo při jednáních o nové Všeobecné dohodě o obchodu a službách (GATS, General Agreement on Trade and Services)? Máme snad mlčet z toho důvodu, že tuto pozici zastává francouzský evropský komisař jmenovaný levicí?

Stejně tak se stavíme proti politice Mezinárodního měnového fondu nutící rozvojové země, aby otevřely své vnitřní trhy za cenu těžkých ekonomických propadů.

Konečně musí socialisté upustit od dogmatu absolutní svobody kapitálových pohybů. Daň Tobinova typu by umožnila brzdit zejména spekulativní toky, které svým rozsahem dokáží za několik hodin srazit na kolena celé ekonomiky a brutálně uvrhnout do bídý miliony osob. Speciální zvýšená daň by umožnila zaútočit na daňové ráje. Přispěla by k ústupu narůstající financionalizaci ekonomiky. Francouzští poslanci se už po dlouhých debatách rozhodli v zásadě hlasovat pro takové opatření. Na co čekáme, abychom začali obhajovat toto stanovisko uvnitř Strany evropských socialistů a dál pak v Socialistické internacionále?

2.1.2. Evropskou ekonomiku do služeb obecného zájmu

Moderní kapitalismus má tendenci svádět z cesty konkurenci tím, že ji odvádí od jejího jediného legitimního účelu: stimulace zvyšování kvality statků a jejich přizpůsobování potřebám. Požadavek přemrštěné míry rentability kapitálu (15%) má ve skutečnosti za důsledek snižování mzdových nákladů, intenzifikaci práce, změkčování kvalitativních a bezpečnostních norem, ohromné zadlužení, fúze a akvizice, které se z dlouhodobého hlediska ukáží většinou jako neefektivní.

Tuto katastrofu konkurence organizované na liberální způsob nelze napravit bez hluboké změny právního rámce. Konkurenci je třeba podřídit sociálním, daňo-

vým a ekologickým normám, aby se znovu soustředila na kvalitu a vhodnost produktů.

To by mělo být hlavním smyslem vytváření evropských struktur. I když se Evropa možná vyznamenala zavedením několika pravidel přispívajících k ochraně spotřebitelů, je tomu zcela jinak s jejím působením v daňové, sociální a ekologické oblasti. Nabídnout spotřebiteli určité záruky a přitom zapomenout, že je současně zaměstnancem a občanem znamená jednou rukou dávat a druhou brát. Máme ještě dál váhat před rozchodem se současnou logikou výstavby Evropy? Tím spíše, že bez Sociální úmluvy zavádějící zejména minimální mzdu, bez harmonizace daní, která zablokuje snižování daní z vysokých příjmů a z kapitálu, bez posilování ekologických norem se Evropa po svém rozšíření zase o trochu víc zredukuje na velký deregulovaný trh.

2.1.3. Podpora veřejných služeb

Evropské veřejné služby už po dvě desetiletí snášejí liberalismem inspirovanou politiku, kterou provádějí jak pravcové, tak levicové vlády. Kdysi se snad dalo věřit, že zavedení konkurence přirozeně zvýhodní spotřebitele co do ceny i kvality. Nic takového se ale nestalo.

Úpadek britských železnic, přerušování dodávek elektřiny v nervových centrech amerického impéria (Kalifornie a New York), znepokojující degradace veřejných poštovních služeb ve Švédsku, finanční fiasko francouzského Telecomu: příkladů neúspěchu je spousta. Nemůže se jednat o pouhou shodu okolností.

Mezi volnou konkurencí a požadavkem rovnosti veřejných služeb je hluboký rozpor. Nelze současně usilovat o maximální zisk a zaručit princip rovného pokrytí, tj. stejné ceny pro všechny uživatele na daném území. Nutně dojde k okamžiku, kdy provozovatel pod konkurenčním tlakem odstoupí od služeb, které jsou nejméně rentabilní. Tak se společnost Air France musela soustředit na své výnosné linky a opustit ostatní; Air Lib se na nich ostatně vylámala zuby.

Na druhé straně jsou zapotřebí velké a dlouhodobé investice, které nemohou přinést ovoce za pouhých několik let: pouze veřejná moc mohla vytvořit a vybudovat síť vysokorychlostních vlaků TGV.

To je důvod, proč jsme se postavili proti úplné nebo částečné privatizaci veřejných podniků (France Telecom, Air France, projekt kapitálového otevření elektrárenské společnosti EDF). Když do jejich správních rad proniknou investoři sledující krátkodobou rentabilitu, výsledkem je, že veřejné podniky vždy postupně ztrácejí charakter veřejné služby.

Jelikož zavádění konkurence a privatizace nefunguje, proč z toho nevychází důsledky? Proč si nepředstavít zavedení velkých konsorcií veřejných služeb na celoevropské úrovni, demokraticky kontrolovaných institucemi občanství? Je nelogické myslet si, že to přinese prospěch všem občanům Unie, které pobuřuje ú-

padek služeb a rozhořčuje, když musí sahát do svých peněženek, aby se zaplatily propastné dluhy a vytvořily zdroje pro vykrvácené podniky? Podobně, proč nevytvořit pro veřejné služby nové horizonty, jako je veřejná kontrola vodního a odpadového hospodářství, nebo třeba rovný přístup k vysokorychlostnímu internetu?

2.1.4. Podpora sociální a solidární ekonomiky

Alternativy ke kapitalistickému principu v tržních ekonomikách existují: je to sektor sociální a solidární ekonomiky, který už svou samotnou existenci dokazuje, že lze mít ekonomiku nepodrobenou zisku, se kterou jsou lidé spokojeni, která se vyvíjí a dokonce vynáší! Vzájemné pojišťovny, družstevní společnosti, sdružení, místní směnné systémy produkují efektivně statky a služby, přičemž vytvářejí mezi lidmi mnohem pevnější pojítka než prostý vztah mezi nabídkou a poptávkou. Jejich cílem je úsilí o kvalitu, solidaritu, kolektivní dobrodružství. Daňová politika musí podporovat zaměstnanost a výrobu v těchto strukturách, které spojují ekonomickou efektivnost se starostí o blaho kolektivu.

2.1.5. Levicová hospodářská politika existuje

Ještě si vzpomínáme na větu, kterou vyslovil roku 1998 před francouzskými poslanci Tony Blair: „Hospodářská politika není levicová ani pravcová; je buď dobrá, nebo špatná.“ Tento výrok má závažné důsledky: jako by naznačoval, že vláda bez ohledu na svou politickou orientaci se musí vždy uspokojit s více nebo méně vhodnou správou toho, co existuje, bez jakékoli naděje, že by to mohla změnit. Avšak levici charakterizuje právě to, že se snaží stavět proti spontánnímu pohybu ekonomiky.

Hospodářská politika není neutrální. Manévrovací prostor pro sestavování rozpočtu (známý „společný fond“) byl využit hlavně ke snižování daní takovým způsobem, že přinesl prospěch nejbohatším domácnostem (10% daňových poplatníků platí 60% celkového objemu daně z příjmu). Tyto peníze pak krutě chyběly, když se zhoršila hospodářská situace. Nakolik se hospodářská politika dokáže vzdálit levicovým hodnotám a jak může být současně špatná...

Hospodářská politika je základem schopnosti státu intervenovat. Monetaristické požadavky Paktu stability a zaměření Ústřední evropské banky však znemožňují levicovým vládám, aby realizovaly svůj program. Jak lze uvolnit desítky miliard eur potřebné na mzdy ošetřovatelů nebo na odstranění ghet, jestliže se demokraticky zvolené vlády ve svém jednání musí podřizovat diktátu „stupidních“ pravidel, řečeno slovy předsedy Evropské komise Romana Prodiho?

Musíme se pustit do nesmlouvavé konfrontace s liberály, pokud jde o prostředky a cíle hospodářské politiky. Nejdůležitější faktor vytváření pracovních míst je silný růst podporovaný politikou, která nebude posedlá snižováním deficitu nebo bojem proti imaginární infla-

Pierre Bourdieu v Teorii jednání)

24 Některé extrémně ekologické proudy, mezi filosofy např. Václav Bělohradský

25 Mezi oběma těmito společenskými vztahy existují obousměrné vazby, které se historicky vyvíjejí jako ony vztahy.

26 Kdyby tomu tak bylo, sám kapitál by se rozloučil se svobodou natrvalo.

27 A samozřejmě i časově omezené vyšší míře zisku cestou technologických inovací.

28 Jedná se o nelineární problém.

29 Klíč k budoucí změně totiž musí existovat (možná ve skryté formě) již ve stávající společnosti, měl by se týkat materiálních podmínek nových výrobních vztahů. V našich úvahách jdeme po linii kapitál - svoboda nakládat se svou pracovní silou - svoboda - rovnost - sdružování výrobců (pracujících) - růst jejich účasti na řízení a rozhodování - socializace produkce.

Pro úplnost je třeba povědět, že existují i odlišné představy o přechodu:

a) klasická komunistická: zespolečenštění prostředků produkce cestou zestátnění (bez náhrady nebo s náhradou), teoreticky zbavením buržoasie jejího kapitálu, prakticky často zbavením kapitálu její buržoasie

b) neokomunistická: v kapitalistickém sektoru se objevuje ostrůvek socialismu (samosprávný sektor), ve kterém začne práce „zaměstnávat“ kapitál, v němž poroste rychleji produktivita práce, který bude postupně pohlcovat kapitalistický sektor

c) liberálně socialistická: úloha námezdního poměru a vlastnictví výrobních prostředků postupně mizí, roste význam síly vyjednávací pozice, dané vlastněním kapitálu v širším slova smyslu (klasický kapitál, vzdělání, politická či hospodářská pozice...), roste význam „sebevykořisťování“ (systém Schwarz) - zvláštní podskupinou je teorie lidského kapitálu

30 Podle původních představ klasiků se fakticky o žádný socialismus nejednalo, protože nenaplnoval základní znaky nového systému - vyšší produktivitu práce, zespolečenštění prostředků produkce a rovnost vlastníků (vlastnické funkce opanovala „nová šlechta“ - nomenklaturní aparát), svobodu všech členů asociace. Nazýváme ho pracovním sovětským modelem socialismu, existuje však i termín protosocialismus.

31 Na tuto situaci reagoval lidový humor - úvodní ceremoniál zasedání ÚV KS realsocialistického státu: „Povstaň, kdo můžeš, přinášejí generálního tajemníka!“

32 Emancipovat, ned. i dok. (koho: koho od čeho, z čeho) vymaňovat, vymanit z podřízeného postavení ve společnosti, v rodině, z nějaké cizí moci, nadvlády, vlivu, z područí; zrovnoprávnit, zrovnoprávnit, osvobodit, osvobodit, vyprošťovat, vyprostit (z něčí moci, vlivu apod.) - Slovník cizích slov, SPN, Praha 1981

33 Úspěšné dosažení cíle není možné bez organické jednoty dlouhodobých strategických cílů s bezprostředními taktickými úkoly.

34 Stanovit si strategickou linii znamená vypracovat fundovaný projekt socialistické alternativy, sestávající se s postupných střednědobých postupných cílů. Vytyčené cíle musí být jasné nejen členům strany, ale především všem občanům, kteří se s ním identifikují.

35 Fakticky to znamená, že před DS stojí následující trvalé strategické úkoly.

36 Jde o vlastní vyjasnění teoretických základů, na jejich základě o osvojení metodických postupů a o vyhodnocení politických zkušeností vlastních i cizích.

37 DS tedy s komunistickými stranami přejímají dialektický a historický materialismus, který jim umožňuje projektovat kvalitativní společenské změny, a současně akceptují kritický realismus, aktuálně převzatý sociálně demokratickými stranami od Poppera, který jim umožňuje kvantitativní predikce v blízké budoucnosti.

38 Přebíráme z Marxova historického materialismu ty obecné závěry, které nebyly poplatné historickým podmínkám svého vzniku.

39 DS považují život za klíčovou hodnotu. Jejím prizmatem proto posuzují všechny události, teoretické závěry a stanovené cíle.

40 Analýza současného stavu globální kapitalistické společnosti vede k závěru, že v ní neexistují jasné vymezené hranice antagonistických tříd, že je například většina námezdně pracujících v rozvinutých kapitalistických společnostech organicky spojena s existujícím kapitálem (akcie, fondy, bankovní účty) a nepřímo je vlastníky prostředků produkce. Proto má zájem na jeho prosperitě a na udržení příjmů ze svého vlastnictví.

41 Hlavním důvodem pro tento závěr je nerovnoměrnost technologického a ekonomického vývoje světa, faktická propojenost všech s kapitálem (důchodové a jiné sociální fondy) a skutečnost, že se kapitál koncentruje ve stále zanedbatelnějším počtu rukou. Současně klesá počet námezdně pracujících a roste počet samostatně činných, kteří poskytují své služby externě (u nás systém „švarc“).

42 Společenská alokace kapitálu.

politická nadstavba a které odpovídají určité formy společenského vědomí. Způsob výroby materiálního života podmiňuje sociální, politický a duchovní životní proces vůbec. Bytí lidí není určováno jejich vědomím, nýbrž naopak, jejich vědomí je určováno jejich společenským bytím. Na jistém stupni svého vývoje se materiální výrobní síly společnosti dostávají do rozporu s existujícími výrobními vztahy nebo - což je jen právní výraz toho - s vlastnickými vztahy, uvnitř nichž se dosud pohybovaly. Z forem vývoje výrobních sil se tyto vztahy proměňují v jejich pouta. Nastává pak epocha sociální revoluce. Se změnou ekonomické základny dochází pomaleji nebo rychleji k převratu celé ohromné nadstavby. Při zkoumání takových převratů musíme vždy rozlišovat mezi materiálním převrácením v ekonomických výrobních podmínkách, který se dá přírodovědecky přesně zjistit, a mezi právními, politickými, náboženskými, uměleckými nebo filosofickými, zkrátka ideologickými formami, v nichž si lidé tento konflikt uvědomují a vybojuvávají ho. Jako neposuzujeme individuum podle toho, co si samo o sobě myslí, právě tak nemůžeme takovou epochu převratu posuzovat podle jejího vědomí, nýbrž naopak, toto vědomí musíme vysvětlovat z rozporů materiálního života, z existujícího konfliktu mezi společenskými výrobními silami a výrobními vztahy.

Společenská formace nikdy nezaniká dříve, než se rozvinuly všechny výrobní síly, jimž poskytuje dost prostoru, a nové, vyšší výrobní vztahy nikdy nenastupují dříve, dokud se materiální podmínky jejich existence nevytýhly v lůně staré společnosti samé. Proto si lidstvo ukládá vždy jen takové úkoly, které může vyřešit, neboť při přesnějším zkoumání se vždycky ukáže, že úkol sám vzniká jen tam, kde jsou materiální podmínky k jeho řešení už dány nebo kde jsou alespoň v procesu vzniku.

V hrubých obrysech je možno označit asijský, antický, feudální a moderní buržoazní výrobní způsob za progresivní epochy ekonomické společenské formace. Buržoazní výrobní vztahy jsou poslední antagonistická forma společenského výrobního procesu, antagonistická nikoli ve smyslu individuálního antagonismu, nýbrž ve smyslu antagonismu vyústajícího ze společenských životních podmínek individuí; avšak výrobní síly vyvíjející se v lůně buržoazní společnosti vytvářejí zároveň materiální podmínky k řešení tohoto antagonismu. Touto společenskou formací tedy končí předhistorie lidské společnosti.“

14 Při volbě slova socialismus stojíme před problémem, že lidé dávají vždy slovům konkrétní historický obsah. Podobný problém měli i Marx s Engelsem, když hledali název pro svůj Komunistický manifest (viz Engelsova předmluva z roku 1890). Dnes je slovo **komunismus** spojeno v myšlení lidí s konkrétní praxí totalitně byrokratických států „reálného socialismu“, které svou každodenní činností jednaly v příkrém rozporu se svými vlastními zásadami, totiž že „*osvobození dělnictva musí být dílem dělnické třídy samé*“ a že „*místo staré buržoazní společnosti s jejími třídami a třídními protiklady nastoupí sdružení, v němž svobodný rozvoj každého je podmínkou svobodného rozvoje všech.*“

Jsme si vědomi toho, že i pojem „**demokratického socialismu**“ již má svůj obsah, který mu daly sociálně demokratické strany v 50. letech minulého století a který dnes ve svých dokumentech používá Socialistická internacionála. Naše koncepce je však jiná, odlišuje se od sociálně demokratické utopie, neomezuje se **pouze** na socialistické hodnoty.

Pro název volíme původní slovo **socialismus** a pro zdůraznění dodáváme **demokratický**, abychom připomněli, že demokracie je pro nás klíčovou hodnotou, kterou uznáváme, a zároveň neoddelitelným atributem socialismu.

15 Manifest Komunistické strany, kapitola II. - Proletáři a komunisté

16 Římský básník Horatius říká ve svých Ódách *Carpe diem*, tj. utrhni den, užijev dne, zítřku nevěš.

17 Tady dáváme praktický obsah pojmu „demokratický socialismus“ - jde o syntézu komunistického a sociálně demokratického projektu.

18 Lze diskutovat o tom, jak dalece jsou tyto vztahy ve faktickém rozporu s ústavním pořádkem.

19 Z teoretických, ale i ryze praktických politických důvodů je třeba, abychom nezaměňovali slova **radikální** a **extrémní**, naopak abychom šířili vědomí o jejich rozdílu. Radikální (od *radix* = kořen) je to, co se snaží dobrat se podstaty věci, extrémní (od *extrême* = krajní) je to, co používá krajní prostředky. Do programu tato slova klademe záměrně vedle sebe.

20 Nemáme na mysli pouze lidský život, ale život vůbec. V rámci tohoto pojetí je možno z této hodnoty odvodit i další, se kterými pracuje například ekologické hnutí, obránci zvířat ...

Je oporou pro humanistický rozměr politiky demokratického socialismu, umožňuje podporu rodiny a dětí, je základem našeho odporu proti válce....

21 Předpokládáme současně, že takto vytvořené a spravované statky zároveň vyústí v sociální pokrok.

22 Rozšíření formulace Maxe Webera.

23 Stát je vyústěním procesu koncentrace různých druhů kapitálu, kapitálu fyzické síly či nástrojů nátlaku (armáda, policie), kapitálu ekonomického, kapitálu kulturního či lépe informačního, kapitálu symbolického (Viz

ci.

2.1.6. Ekonomika ve službách plné zaměstnanosti a společenského pokroku

V průběhu posledních dvaceti let se podíl mezd na vyprodukovaném bohatství pravidelně snižoval. I když roku 2001 poprvé mírně vzrostl, celkový trend se nezvrátil. Už na našem předchozím sjezdu v Grenoblu jsme navrhli konání pravidelné výroční tripartitní konference státu, odborů a zaměstnavatelů, která by stanovila vývoj kupní síly lidí pracujících v námezdním poměru a přijímala opatření proti platové diskriminaci žen. Vedení strany tento návrh zamítlo a tím zabránilo jeho začlenění do výsledného dokumentu. Není pochyb, že takové kroky hodně zavážily v okamžiku voleb.

Zkrácení pracovní doby nepochybně umožnilo vytvoření statisíců pracovních míst, na druhé straně je ale faktem, že došlo i k odchylkám od původního závěru. Možnosti ročního vyrovnání využila řada podniků k další intenzifikaci práce, omezení tvorby pracovních míst a placení přesčasů podle tarifů pro normální pracovní dobu. U vědomí tohoto chování zaměstnavatelů je nutné přijmout dvě opatření: zrušit Fillonův zákon o pracovní době a přísněji vymezit dohody o ročním vyrovnání.

Konečně si také nesmíme zakazovat podněcování podniků k tomu, aby dojednávaly dohody o přechodu na 32-hodinový pracovní týden se 4 pracovními dny podle vzoru prvního Aubryho zákona.

Za profesní sociální jistoty

Naše rozvinuté ekonomiky procházejí neustálými šoky vyvolávanými inovacemi a zrychlováním technologických změn. Jako dosud nikdy se jednotlivá povolání stávají „praktickými vědami“. Ať vycházejí z řemeslné tradice nebo mají nedávnější původ, žádné z nich se už nemůže vyhnout požadavku znalosti nejnovější technologie s příslušným hlubším základem, a to na každé kvalifikační úrovni.

Tento cíl „trvalé profesionalizace“ má každému budoucímu zaměstnanci dát možnost, aby si dlouhodobě zajistil svou pracovní kariéru. Taková politika se staví proti příliš úzce specializované přípravě, která rychle zastarává. Jejím cílem je vysoce kvalitní výchozí vzdělání jak v základních znalostech, tak v technické a odborné oblasti, aby se tak vytvořila potřebná základna pro trvalé rekvalifikování zaměstnanců.

Aby měl každý konkrétní možnost přístupu ke vzdělání, navrhujeme vytvoření Veřejné národní služby zaměstnanosti vytvářející „profesní sociální jistoty“, které by zaručovaly zaměstnancům určitá práva přenosná z jedné profese na druhou po celou dobu jejich aktivního života, ať by zaměstnanec změnil zaměstnavatele, profesi, nebo si vzal určitý čas na vzdělávání. Tato nová záruka by zaměstnancům garantovala právo na skutečnou profesionální mobilitu tím, že by jim umožnila

zachovat si plat po dobu hledání zaměstnání nebo odborné přípravy.

2.2. Proti sociální slepé uličce: „předčítat společnost“

Pro liberály existují jednotlivci pouze jako spotřebitelé. Jinak se každý může po libosti chytit jakékoli identity a solidarity existující v komunitě. Jasně o tom svědčí stav americké společnosti: liberalismus a komunitarismus jsou dvě strany téže mince. Socialisté zastávají jiný model společnosti, kde lidi navzájem sjednocují politická a sociální práva, nikoli komunitní nebo tržní vazby. V naší zemi tato solidární společnost, která umožňuje rovnost, má své jméno: Republika.

Na rozdíl od pravice si myslíme, že republikánské aspirace jsou protikladem liberální logiky. Přijetí imperativu tržní konkurenceschopnosti vede ve skutečnosti ke snižování daňových a sociálních odvodů. Jeho důsledkem je pokles veřejných výdajů na vzdělávání, kolektivní zařízení, bydlení. Stát pak zvláště z toho vyplývající společenský zmatek pouze pomocí bezpečnostní politiky, která je neefektivní a ohrožuje občanské svobody. To je slepá ulička, dnes už dokonale ilustrovaná Spojenými státy: nahrazení „státu ochránce“ „státem trestajícím“. Francie se dnes vydává stejnou cestou: vláda ruší tisíce pracovních míst dohlížejících pedagogů a vychovatelů na středních školách, ale investuje do vězení pro nezletilé. Levice musí mít odvahu říci, že bezpečnost není pouze bezpečnost na ulici, ale bezpečnost v celém životě.

Je naléhavé dát odpověď na rozklad společnosti, který je vepsán v liberálním projektu. Vyjít ze sociální slepé uličky znamená prosazovat a posilovat klíčové principy levice: vytvářet solidární, laickou a bezpečnou společnost, nedělitelnou Republiku, v níž vládne princip rovnosti všech částí.

2.2.1. Za solidární společnost

Solidarita prostřednictvím progresivního zdanění

Potvrzujeme, že jsme přívrženci progresivního zdanění. Jako nástroj přerozdělování bohatství a snižování nerovnosti tvoří základ společenské smlouvy spojující navzájem občany. Daň z příjmu, jediná skutečně progresivní daň, je pro nás vzorem, který musí být inspirací pro provádění spravedlivé, efektivní a solidární fiskální politiky.

Navrhujeme proto zrušit výjimky z progresivní daně z příjmu, jako jsou majetkové úlevy nebo snížené zdanění kapitálových opcí. Navíc neexistuje důvod, proč by nemělo být progresivní také daňové zatížení podniků.

Daň z přidané hodnoty stanovená ve stejné výši pro všechny předměty běžné spotřeby je naopak od základu nespravedlivá. Člověk s minimální mzdou, který utratí prakticky celý svůj výdělek, platí pevnou sazbu DPH ze všech svých příjmů, zatímco lépe situovaní lidé mohou uniknout zdanění značné části svých zdrojů prostřed-

nictvím spojení. Navrhujeme postupné snížení sazby DPH ve Francii na evropský průměr 15%. Pokud jde o daň z bydlení, měnící se bez objektivního zdůvodnění podle místa, kde člověk žije, měla by být zrušena, což předpokládá úplné přepracování našeho systému místních daní.

Konečně odmítáme princip negativní daně, kategorie, jejímž výrazem je u nás roční přírůstek k nízkým platům (prime pour l'emploi). Ve všech zemích, které se k němu uchýlily, měl za důsledek zablokování nízkých mezd. Je třeba jej zrušit, nahradit plánem revalorizace minimální mzdy a automatickým dorovnáním na její úroveň smluvních minim nižších než minimální mzda. Šek od státu ke konci roku nikdy nenahradí zvýšení mzdy.

Pokud jde o financování sociální ochrany, přejeme si, aby více podporovalo zaměstnanost tím, že příspěvek zaměstnavatele by byl stanoven podle celkového objemu přidáné hodnoty.

Mezigenerační solidarita: důchody založené na přerozdělování

Pouze důchodový systém založený na přerozdělování může zaručit slušnou úroveň důchodu pro všechny. Tento výdobytek Osvobození (po skončení II. světové války, pozn. překl.), který je podmínkou a zárukou solidarity mezi generacemi, nelze považovat za neprofínanovatelné privilegium v době, kdy naše země produkuje více bohatství než kdykoli předtím. Potvrzujeme tedy náš naprostý odpor ke všem systémům kapitalizace, i když se obrátne prezentují v podobě mzdového spojení na francouzský způsob.

Stejně tak musíme obhajovat právo na odchod do důchodu v šedesáti letech a udržení současného poměru mezi důchodem a mzdou. Jedno nelze oddělovat od druhého: zachovat formální právo na odchod do důchodu v šedesáti letech, avšak snížit přitom uvedený poměr by znamenalo vytvoření pasti pro nižší příjmy a vznik další sociální nespravedlnosti, protože by fakticky vyhradilo právo na odchod těm, kdo by na něj měli prostředky. Otázka základu pro výpočet poměru mezi důchodem a mzdou se tak stává zásadní věcí s ohledem na důsledky Ballardurovy reformy, požadující při výpočtu důchodu přechod z 10 na 25 nejlepších let.

Pro nás je vyloučeno, aby debata o důchodech vyústila v jakékoli zpochybnění sociálních výdobytků. Ti, kdo si představují, že v této otázce dojde k politickému konsensu si neuvědomují, že by to znamenalo rozsáhlý sociální útok na soudržnost naší společnosti.

V této otázce chceme respektovat vyjednávací možnosti našich sociálních partnerů s výhradou, že jakákoli dohoda bude legitimní pouze tehdy, pokud ji podepíší odborové organizace představující většinu zaměstnanců.

Konečně je žádoucí, abychom se jasně vyslovili ke třem prvkům systému: za prvé je třeba znovuázat dů-

chody na růst mezd; za druhé, dát možnost odchodu do důchodu s plným důchodem těm zaměstnancům, kteří platili příspěvky po dobu čtyřiceti let, i když ještě nedosáhli věku šedesáti let; za třetí, zvýhodnit při výpočtu bodového základu pro důchod zaměstnance vykonávající zvláště obtížná zaměstnání.

Solidárnější platové podmínky

Zvyšování počtu chudých pracujících a lidí s nejistým zaměstnáním svědčí o zhoršování celkové platové situace. Vcelku jsou ve Francii více než tři miliony pracujících žijících pod hranicí chudoby, což nás přibližuje k sociálně postiženým zemím, jako byla Anglie v období po vládě M. Thatcherové. To je nepřijatelné.

Je pravda, že levice bojovala proti náhlé explozi zaměstnání na částečný úvazek tím, že zrušila třicetiprocentní snížení sociálních poplatků za zaměstnance přijaté na částečný úvazek. Tento vývoj se ovšem nepodařilo zvrátit: na částečný úvazek pracuje 17% ekonomicky aktivních lidí, přičemž 60% z nich by chtělo pracovat na plný úvazek. Víme také, že ti, kdo nejvíce ztrácejí částečnými úvazky, jsou ženy, na něž připadá přes 80% celkového počtu těchto úvazků.

Tváří v tvář tomuto vývoji znovu prohlašujeme, že základní formou pracovní smlouvy sankcionovanou obecným právem musí zůstat smlouva na dobu neurčitou. Přilíší mnoho podnikatelů se systematicky uchyluje ke smlouvám na dobu určitou a prozatímním výpomocem. Aby upouštěli od těchto praktik, navrhujeme zavést úpravu sociálních dávek podniků: ty, které budou zneužívat práci v nejistém pracovním poměru, by měly být znevýhodněny ve srovnání s ostatními. Zneužívání by se pak mohlo omezit stanovením maximálního podílu nejistých pracovních poměrů, který by se dojednával pro jednotlivá odvětví. Obecné pracovní právo s intenzivnějším zasahováním inspekce práce by se mělo aplikovat také na domácí pracovníky, zejména na ty, kdo pracují prostřednictvím počítačů. Zvláštní úsilí bude třeba vynaložit směrem k učňům a sezónním pracovníkům, kterým navrhujeme přiznat odškodnění z titulu nejistoty.

Nejistota je konečně hrozbou, která visí nad samotnou existencí zaměstnání. Navrhujeme především posílit ochranu před propouštěním z osobních důvodů tím, že bude povinností zaměstnavatele, aby prokázal oprávněnost takového propouštění. Pokud jde o propouštění z ekonomických důvodů, navrhujeme, aby bylo anulováno, pokud nebude respektována povinnost nabídky nového pracovního zařazení. Konečně chceme výslovně vyloučit z kategorie propouštění z ekonomických důvodů burzovní propouštění. Pokud dojde k propouštění pouze kvůli tomu, že své odměny musí dostat akcionáři, jak tomu bylo v případě společnosti Danone a Michelin, bude také prohlášeno za neplatné. Ve všech případech musí anulace propouštění umožnit zpětné přijetí zaměstnance a pokud je to nemožné, ztrojnásobení

ce, včetně faktoru třídního. Odhalení základního rozporu formace (tj. roviny přítomného) vede k nutnosti plně rozvinout sféru zprostředkování a ta výrazně přesahuje přítomné (anticipace budoucího fixuje přítomné, ale zároveň ho ruší). Plně rozvinutí potencialit dané formace odhaluje její meze a vnitřní rozpory, produkuje zárodky sil, které vlastní logikou vývoje směřují mimo základní rámec dané formace. Výsledkem úplného rozvinutí potencialit společenské základní struktury adekvátní dané formaci v druhé klasické fázi je výskyt krizových momentů (spojený se selháním sféry zprostředkování), které přerůstají v krizi dané formace. Na základě už řečeného chápeme, že krize dané formace má dvojí způsob řešení: a) přechod k první fázi nové formace, která využívá řady prvků, struktur dané předchozí formace (které mají stabilizující funkci) a dovádí je k plnému výrazu (např. v ekonomické struktuře); b) vstup formace do třetího, „imperiálního“ stadia, které je charakterizováno převzetím určitých prvků z nastupující formace a extrémním posílením sféry zprostředkování, všech sociálně-politických struktur dané formace, včetně státu jako hlavního nástroje zachování třídního nadprávi. První řešení je jediné skutečné řešení, zatímco druhé je vlastně pouhým odkladem přechodu k další formaci (jak bude z dalšího výkladu patrné), „zpětný pohyb“, „ústupový pohyb“ je zprostředkujícím momentem přechodu k nové společenské kvalitě v mezinárodním měřítku. Marx to ukazuje skvěle na analýzách tzv. druhého nevolnictví, podobně Lenin na svých analýzách imperialismu. Je evidentní, že po určité období koexistují stará a nová formace vedle sebe, přičemž zpočátku má stará formace díky stabilitě, ustálenosti základních sociálně-politických struktur, své sféry zprostředkování převahu (viz níže). I zde se tedy prosazuje nestejnorodost historického procesu, vývoj historických celků (i když stará a nová formace jsou propojeny hospodářskými, politickými a kulturními vazbami) je asynchronní.“

3 Existuje názor, podle něhož by bylo vhodnější použít slovo parazitní; oponentům se to kvůli stovkám miliónů mrtvých nezdá dostatečné.

4 Necháme zatím otevřenou otázku, zda predátorská fáze skončí.

5 Manifest Komunistické strany, kapitola II. - Proletáři a komunisté

6 S postupem času si byli této skutečnosti stále více vědomi i Marx s Engelsem. Viz Engelsův dopis Blochovi z roku 1890:

„.... Podle materialistického pojetí dějin je v poslední instanci určujícím momentem v dějinách produkce a reprodukce skutečného života. Ani Marx, ani já jsme nikdy více netvrdili. Překrucuje-li to nyní někdo v tom smyslu, že prý ekonomický moment je jediné určujícím momentem, přeměňuje onu větu v nic neříkající, abstraktní a absurdní frázi. Ekonomická situace je základem, avšak rozličné momenty nadstavby: politické formy třídního boje a jeho výsledky - ústavy stanovené vítěznou třídou po vyhrané bitvě atd. - právní formy a pak zejména reflexy všech těchto skutečných zápasů v mozcích zúčastněných, politické, právní, filosofické teorie, náboženské názory a jejich další rozvedení v systém dogmat, také působí na průběh dějinných zápasů a v mnoha případech převážně určují jejich formu. Je tu vzájemné působení všech těchto momentů, v němž nakonec celým nekonečným množstvím náhod (t. j. věcí a událostí, jejichž vnitřní vzájemná spojitost je tak vzdálená nebo tak těžko dokazatelná, že ji můžeme považovat za neexistující a pomíjet ji) se prosazuje jako nutnost ekonomický pohyb.“

Možnost **VĚDOMĚ** ovlivňovat skutečnost se ostatně táhne celým Marxovým dílem- stačí vzít si Marxovu 11. tezi o Feuerbachovi z roku 1845 - „Filozofové svět jen různě vykládali, jde však o to jej změnit.“ Redukci Marxova myšlení mají na svědomí Lenin a po něm hlavně Stalin.

7 V zásadě přijímáme Bakuninovu myšlenku, že „svoboda bez socialismu je privilegium a nespravedlnost, socialismus bez svobody je otroctví a brutalita“.

8 Jejím autorem je Bohumír Šmeral.

9 Geneticky omezené lineární kauzálním způsobem poznáváním světa kolem nás.

10 Předchozí dva odstavce se snaží objasnit, že do společného filosofického východiska spojujeme, co komunisté a sociální demokrati považují za nespojitelné - dialektický materialismus a kritický realismus.

11 Viz M. Ransdorf, Nové čtení Marxe.

12 Smysl tohoto odstavceku je dvojí. Jednak jednoznačně říkáme, že dialektiku lidského myšlení odvozujeme z objektivní dialektiky tohoto světa, jednak tím říkáme, že nemáme monopol na pravdu, protože je to principiálně nemožné.

13 Karel Marx, Předmluva ke spisu Ke kritice politické ekonomie, 1859, píše následující:

„Celkový výsledek, k němuž jsem dospěl a který, když už ho bylo dosaženo, mi pak byl při studiích vodítkem, se dá stručně formulovat takto:

Ve společenské výrobě svého života vstupují lidé do určitých, nutných, na své vůli nezávislých vztahů, výrobních vztahů, které odpovídají určitému vývojovému stupni jejich materiálních výrobních sil. Souhrn všech těchto výrobních vztahů tvoří ekonomickou strukturu společnosti, reálnou základnu, nad níž se zvedá právní a

hatnou. I rozdíly mezi jednotlivými evropskými regiony samovolně rostou. Pokusy o reformy selhávají.

Jiný svět je nutný.

Globalizace světové ekonomiky je zneužívána v propojeném systému nadnárodních korporací na úkor národních ekonomik. Probíhá drancování surovinových a lidských zdrojů. Vznikající rozpory se kumulují a vyhrocují do ozbrojených střetů. Nevidaných rozměrů dosahuje mezinárodní terorismus⁴⁵, bující na podhoubí chudoby, nevzdělanosti a náboženské nesnášenlivosti. Obrovské ekonomické přebytky nejbohatší země světa - USA, jsou bezohledně vkládány do zbrojní výroby. Zbrojní arzenály jsou doplňovány nejmodernějšími a nejničivějšími zbraněmi. Nejdůležitější mezinárodní organizace, zejména OSN, ztrácejí schopnost komunikace a rozhodování.

Jiný svět je naléhavou nutností.

Po šedesáti letech opět reálně hrozí na první pohled iluzorní představa, že absolutní moc nad světem získá jediná velmoc. Administrativa USA se v situaci globalizujícího se světa snaží převzít a bránit nadnárodní strukturu moci před tlaky chudých národů, před asociativní silou pracujících a „demokratickou“ mocí reprezentantů voličů, vykořisťovaných a vyloučených. Na rozdíl od předchozí doby však má současný svět schopnost se zcela zničit.

Tomu je možné a nutné zabránit.

b. Nutnost rehabilitovat socialismus

Skutečnost, že je kapitalismus neschopen vyřešit klíčové otázky dneška, je jasnější stále většímu množství lidí. Společenské vědomí již kapitalismus odsoudilo absolutní většinou hlasů. Globální sociál-

ní hnutí je toho nejlepším indikátorem.

Dlouholetá existence reálného socialismu však dnes paradoxně brání společenskému vědomí, aby bylo schopno **akceptovat socialismus jako historickou alternativu kapitalismu**. Skutečnost, že se o žádný socialismus, předvídaný klasiky, ve skutečnosti ani nejednalo, na věci pranic nemění.

Demokratičtí socialisté si uvědomují, že jedinou možnou alternativou, jak změnit společenské vědomí v této oblasti, je naprosto otevřeně **diskutovat jak o systémových vadách reálného socialismu, tak o subjektivních chybách jeho vedení**. Nelze mlčet o miliónech zbytečně mrtvých. Jenom tehdy však budeme mít právo klást kapitalismu otázku, proč dnes umírá hladem, podvýchovou a na zbytečné nemoci tolik lidí.

Ve světě denně umírá podle Světové banky devatenáct tisíc dětí, ročně umírá třicet milionů lidí hladem a na pokraji smrti hladem se nalézá asi jedna miliarda lidí. **Globalizovaný kapitalismus se tak stává genocidní mašinérií**, která si svou „výkoností“ nezadá s nacistickými vyhlazovacími tábory.

Sebereflexi komunistických a socialistických stran považujeme za nutnou podmínku, aby byly překonány **bariery** vzniklé v lidském vědomí a posilované propagandou kapitálu.

Je třeba otevřeně odsoudit imperialistickou politiku Sovětského svazu, abychom dnes mohli věrohodně odsoudit dnešní imperiální chování Spojených států amerických.

Dokud se toto nestane, zůstane zatím jedinou reálnou platformou negativní vymezení společnosti vůči kapitalismu právě ve formulaci „**Jiný svět je možný**“.

odstupného. Pro burzovní propouštění navrhuje zvláštní odškodnění minimálně ve výši tříměsíčního platu za každý odpracovaný rok, které ale nesmí být nižší než objem platů za 18 posledních měsíců.

2.2.2. Laicity proti uzavření do zvláštní identity

Ve světě, kde panuje individualismus a konsumerismus, kde narůstá neschopnost vzájemné komunikace, kde se třísí sociální vazby, je logické, že se lidé uzavírají do zvláštní identity.

Exploze požadavků různých identit a vytváření nových komunit, které jsme dnes svědky, lze vysvětlit neschopností politiků dát nějaký smysl kolektivní akci. Komunitarismus je všude, přivřenců nálepkování lidských bytostí jsou celé pluky. Tendence k uzavírání se lidí do specifických identit (kulturních, náboženských, sexuálních) je katastrofická, protože vede k popírání existence společného světa.

Vytvářet společnost, to znamená právě naopak potvrdit naši oddanost laicitě, jedinému způsobu, jak lze žít společně. Přejeme si posílení veřejného prostoru, to jest místa, kde si občané mohou vyměňovat názory a vyjednávat bez ohledu na své odlišnosti. Občanský postoj a laicity se zde doplňují a posilují navzájem: obrana a podpora laicity se opět musí stát jedním z ústředních bodů socialistického projektu.

Je také třeba požadovat pro všechny lidi to, co tvoří podstatu laicity: absolutní svobodu svědomí; rovnost pro všechny občany; nezávislost veřejné sféry ve vztahu k obchodníkům, chrámu a jiným. Je také třeba, abychom připomněli univerzální poslání laicity. Ve Francii, v Evropě, na mezinárodní úrovni umožňuje zachovat prostor pro debaty a definici společných pravidel, který je chráněn před neoprávněnými zásahy soukromých zájmů. V tomto smyslu nabývá laicity nepochybně antiliberálního charakter. Jde vlastně o schopnost mužů a žen rozhodovat sami o sobě bez odvolávání se na transcendentální, při zachování priority jejich vlastních kolektivních rozhodnutí přijímaných demokratickým způsobem.

Jak lze tedy tolerovat, že se naše strana nechá někdy unést a podporuje projekty povzbuzující partikularismy, které ohrožují jednotu Republiky? Jak můžeme akceptovat, aby socialisté argumentující údajně nepochybným „faktem komunitarismu“ začínají otevřeně velebit diferenciaci práv? Nesouhlasíme s těmito bludy a vyzýváme socialisty, aby se vzpamatovali.

2.2.3. Proti brutalitě a ohrožování bezpečnosti: obnovit právo na bezpečí

Nikdo nebude popírat, že naši spoluobčané a zejména ti nejvíce znevýhodnění jsou obětí násilí a zákona silnějšího. Otázku ohrožování bezpečnosti prožívají globálním způsobem, i když jejich pobouření krystalizuje pod vlivem každodenní drobné kriminality. Jejich očekávání jsou projevem zvýšené potřeby, aby je stát chránil před celým souhrnem ohrožujících faktů: násil-

lím, nejistotou zaměstnání, sociální nerovností, nestabilitou mezinárodní situace, ekologicky motivovanými obavami i obavami o budoucnost našeho systému sociální ochrany a důchodového systému.

Současná bezpečnostní ideologie však omezuje činnost v této oblasti na potlačování nejkřiklavějších potíží bez kladení otázek o jejich příčinách. Dodejme, že „právo na bezpečí“ se postupně stává zbožím, což prohlubuje nerovnosti mezi bohatými a chudými.

Tato politika je ve svých důsledcích nespravedlivá a neefektivní. Ve střednědobém a dlouhodobém pohledu může násilí ustupovat pouze tehdy, jestliže se společnost sama rozvíjí co do svých hodnot, doporučení, své úrovně sociální soudržnosti. Nepřejeme si liberální společnost, která nedokáže integrovat do Republiky všechny občany a proto reaguje represivními metodami na frustrace a sociální škody, které sama způsobila. Právě v této otázce spíše než ve vytáčkách kolem Sarkozyho zákonů potřebujeme ideologickou konfrontaci s liberály.

2.2.4. Nedělitelná republika

Raffarinova decentralizace: zvyšování nerovností

Liberálové chtějí udělat z decentralizace nástroj na demontáž státu a záminku ke zpochybnění republikánské rovnosti. Odsuzujeme Raffarinovy projekty, které povedou nevyhnutelně k prohlubování propasti mezi bohatými a chudými regiony a obcemi. Decentralizace nesmí vyústit ani v uzavírání se do sebe, ani ve zpochybnění principu rovnosti. Proti konkurenci jednotlivých území stavíme jejich solidaritu. Zejména je třeba rozšířit a vyjasnit mechanismy finančního vyrovnávání mezi kolektivitami, které jsou dnes naprosto nedostačující.

Proti ghetům ofenzivní politiku opětovného posilování republikanismu

Dopustili jsme, aby se v Republice zavedla zhoubná politika: vznikla v ní gheta. V některých čtvrtích, z nichž dezertoval stát se svými službami, zbývá jen jediná cesta, jak se z toho dostat: odejít. Násilí ve svých těžších i lehčích formách je zde všudypřítomné, prostorová a etnická diskriminace obyvatel vyvolává reakce útěku do specifické identity a komunitarismu.

Vytváření ghet má vliv na společnost jako celek: ti, kdo v nich nežijí, se jich bojí a snaží se před nimi chránit všemi prostředky. Kolik obyvatel venkova a obytných čtvrtí hlasovalo pro krajní pravici v naději, že se tak ochrání před touto hrozbou?

Tato logika odporuje našemu ideálu. Namísto solidarity posiluje strach z druhých lidí a uzavírání se do sebe. Existence ghet ohrožuje samotnou Republiku a zpochybňuje celý její základ: etnicismus a komunitarismus proti laicitě, násilí proti právu, bída a diskriminace proti sociální spravedlnosti.

Abyste byla obnovena rovnost na celém území státu, je tedy třeba bezpodmínečně zrušit gheta a obnovit v měs-

Poznámky pod čarou

1 Globalizace není fázi či etapou kapitalismu, ani to není proces, který začal na přelomu 20. a 21. století. Je to objektivní zákonitý aspekt vývoje lidské společnosti, jehož existence se jevově vynořuje v polovině 20. století.

2 Slovo **imperiální** má charakterizovat novou fázi vývoje společnosti odlišnou od imperialismu. Používá ho Negri i Ransdorf. Cituji Ransdorfa, Nové čtení Marxe:

„Viděli jsme, že společensko-ekonomická formace je pro Marxe konkrétní totalitou, tj. skutečností a jedině tento přístup umožňuje udržet historický proces v jeho jednotě, neupadnout do zajetí povrchnosti. Z uvedeného přístupu vyplývá podle našeho názoru členění každé formace na tři fáze. Toto dělení naznačovali už Marx, Engels a Lenin. První z nich je raná fáze, kde ty rysy, prvky, struktury, které jsou charakteristické pro rozvinutou formaci, jsou ještě kvantitativně i kvalitativně v menšině (nejprve se podstatné tendence rozvoje produktivních sil a produkčních vztahů diferencují v soustavě zprostředkujících článků - viz výše a v této fázi využívá nová formace rysů, prvků, struktur třetí, nejvyšší fáze staré formace a přivádí je k plnému výrazu, k rozvinutí. Dílčí, menšinové základní struktury se postupně mění ve struktury určující, dominující. To je charakteristické pro druhou fázi, pro klasické, zralé stadium dané formace. Progresivní rysy nové formace, které byly dříve v menšinovém poměru vůči celku společenské struktury, se nyní stávají určujícími a většinovými Plně rozvinutí těchto struktur znamená vytvoření takových produktivních sil a produkčních vztahů, jež jsou plně adekvátní dané formaci a současně umožňuje i vznik zárodků těch prvků a struktur, jež objektivně směřují ven z této forma-

tech společenskou soudržnost a prolínání. Tento úkol vyžaduje globální úsilí a mobilizaci veřejných služeb, předpokládá novou urbanistiku, volá po hlubokých právních a demokratických reformách. Pouze pevná politická vůle a prostředky na její výši umožní, aby se z obyvatel těchto čtvrtí stali plnoprávní občané. Jsme zejména přívrženci voluntaristické politiky zavádění veřejných služeb (pošty, komisariátů, dětských jeslí, sociálních služeb, hromadné dopravy) do všech čtvrtí ponechaných svému osudu. Financování těchto opatření by mohla napomoci zvláštní daň ze speculací s nemovitostmi a finančních speculací. Bude také třeba posílit nástroje Aubryho zákona proti diskriminaci a rozšířit je na všechny oblasti, aby byla definitivně vykořeněna tato pohroma dopadající především na mladé Francouze původem z imigrace, kteří žijí v lidových čtvrtích.

2.3. Proti ekologické slepé uličce: trvale udržitelný a humánní rozvoj

Ztroskotání lodí Erika a Prestige, krize šílených krav, hovčezího s hormony nebo kuřat s nitráty, rozsáhlé záplavy a sesuvy půdy... je těžké popírat ekologickou krizi, která postihuje naši planetu. Vědomí tohoto problému v posledních letech nepochybně pokročilo: v roce 1987 se objevil pojem udržitelného rozvoje, v Rio de Janeiro se v roce 1992 konal summit Země. Ale je třeba si přiznat skutečnost: výsledky nepřicházejí. Opravdové plovoucí skládky odpadu nadále znečišťují pobřeží, zatímco dále narůstají emise skleníkových plynů. A hrozí, že tato krize bude dále silnit: pokud rozvojové země dosáhnou našeho stupně rozvoje se stejným způsobem výroby, budeme zítřka potřebovat několik Zemí, abychom uspokojili své potřeby.

Nyní už nelze najít odpověď na ekologickou krizi beztoho, že bychom zpochybnili logiku současného způsobu výroby, v níž tato krize koření. Zde tak jako jinde se nám liberálové pokoušejí vnutit svá řešení. Tak například se nám doporučuje jako všelék proti skleníkovému efektu vytvoření trhu na práva ke znečišťování, které navrhl Spojené státy a převzala Evropská komise. A přesto: podobné „řešení“ by nutně vedlo k soustředění práv na znečišťování v rukou bohatých zemí a velkých neekologických podniků; vznikl by monopol znemožňující do budoucna veškerý rozvoj jiných zemí a méně znečišťujících technických řešení v jiných podnicích. Takto vzniklý trh by mimo jiné bylo skoro nemožné zpochybnit!

Zachování životního prostředí není slučitelné s deregulovaným trhem, primátem zisku, zřikání se vlivu občanů. Naopak. Pouze rozhodná akce vedoucí k regulaci tržní sféry a posílení veřejné sféry dokáže odvrátit ekologickou krizi. Pro nás jsou socialismus a ekologie dva aspekty téhož zápasu: o trvale udržitelný a humánní rozvoj.

2.3.1. Rozhodnutí pro trvale udržitelný a humánní rozvoj

Kapitalismus naší epochy hodnotí v zásadě lidské činy ve světle míry zisku držitelů kapitálu, ať to má jakékoliv sociální nebo ekologické důsledky. Dobře to ukazuje míra bohatství národů - slavný hrubý domácí produkt (HDP) na jednoho obyvatele sloužící jako kritérium pro veškeré mezinárodní srovnávání zemí: do něj se stejným způsobem započítávají investice vynaložené na stavbu vězení i škol, do výzkumu ve zdravotnictví i zbrojním průmyslu, na vynalézání čistých technologických postupů i čištění ropných skvrn.

Koncepce trvale udržitelného rozvoje a humánního rozvoje naopak usilují o orientování ekonomické činnosti, inovací a technického pokroku takovým způsobem, aby sloužily sociální soudržnosti, nespokojeným lidským potřebám a respektování životního prostředí.

2.3.2. Nástroje pro jinou logiku

Existují nástroje, kterými lze vynutit požadavky trvale udržitelného a lidského rozvoje tvář v tvář šílené logice akumulace kapitálu. Již nyní umožňují indikátory lidského rozvoje vyhodnocovat činnost ve veřejné sféře na základě sociálních kritérií jako je výše nerovností nebo míra gramotnosti. Tuto metodu lze upravit podle místních podmínek nebo konkrétní oblasti činnosti vlády. Cíle veřejných akcí lze tedy od nynějška definovat jasným a demokratickým způsobem. Jestliže jsou známy a veřejnost se s nimi ztotožní, jsou s to konkrétně vést politiku orgánů státní a veřejné správy a zabránit, aby sklouzávaly do krátkozrakého řízení podléhajícího více úzkým nátlakovým skupinám než občanům. Navrhujeme, aby si socialisté osvojili tuto metodu a uplatňovali ji všude, kde nesou odpovědnost.

Dalším rozhodujícím nástrojem ve službách trvale udržitelného rozvoje je uznání světových veřejných statků. Vzácné a pro život nezbytné statky jako je voda nebo lidský genom musí být chráněny před logikou působení trhu. Je na státech a mezinárodních institucích, aby zajistily jejich správu tak, aby bylo zaručeno jejich zachování a rovný přístup všech lidí k nim. Ve Francii jde například o znovuvytvoření skutečné veřejné vodárenské služby.

Konečně je třeba zavést takovou hierarchii norem na celosvětové úrovni, která zajistí nadřazenost ekologických požadavků nad požadavky volného oběhu zboží. V tomto ohledu je nepřijatelné, že vrcholně politické rozhodnutí zda akceptovat nebo neakceptovat na evropské půdě geneticky upravené organismy se stává předmětem prostého technického smlouvání při mezinárodních obchodních jednáních ve Světové obchodní organizaci. Zde je třeba uplatnit to, co je lepší z ekologického hlediska: stát musí mít vždy možnost přijmout odlišnou zákonnou úpravu, pokud vytváří lepší ochranu. Je třeba vytvořit mezinárodní organizaci zabývající se otázkami životního prostředí, vybavit ji prostředky pro expertní činnost a dát jí kontrolní a sankční pravomoci, aby mohla dohlížet na uskutečňování konvencí o život-

g. určení politických cílů

Demokratičtí socialisté vidí svou úlohu především v procesu integrace lokálních emancipačních procesů. Požadují, aby byl **každý člověk plnoprávným činitelem kolektivních dějin a aby nebyl opomíjen ve jménu kolektivních zájmů.**

Prosazují vysokou **účast občanů na řízení** společenských a ekonomických procesů, podporují zavádění prvků přímé demokracie, samosprávy a principů subsidiarity, podporují **sociální integraci** nepřivilegovaných.

Demokratičtí socialisté chtějí demokraticky bránit vzniku a existenci všech **politických a ekonomických monopolů.** Svůj případný podíl na politické moci využijí tak, že budou účast nepřivilegovaných vrstev společnosti na této moci rozšiřovat a že budou **posilovat jejich kompetenci** činit tak úspěšně.

h. určení vztahu k vlastnickým formám

Demokratičtí socialisté podporují prosperující smíšenou ekonomiku se všemi formami vlastnictví. Jsou zastánci **zespolečenštění ekonomiky**, a proto budou usilovat o **narůstání společenské kontroly** kapitálu včetně jeho alokace. Vznik zisku podporují všude tam, kde je doprovázen společenským užitekem, tvorbou nových pracovních příležitostí a snížením nezaměstnanosti. Budou naopak bránit takové hospodářské politice, která by ve jménu modernizace ekonomiky připouštěla **uvolňování sociálních vazeb.**

Demokratičtí socialisté budou připravovat všestranně společnost na to, že v procesu postupného zespolečenštění ekonomiky za hranice sociálně demokratické utopie **dojde k období poruch společenské produkce**, způsobených vědomě největšími vlastníky⁴⁴. Budou se proto rovněž zasazovat o vytváření všech nutných podmínek pro samosprávné formy vlastnictví.

Demokratičtí socialisté jsou **pro „štitlou“ Evropskou sociální republiku**, jejíž hlavní úlohou bude vytváření podmínek pro převod politické, hospodářské a sociální moci z centra na jednotlivé regiony (sdružení obcí), obce a občany, pro růst jejich aktivity a solidarity při zachování celoevropské sociální soudržnosti.

i. určení charakteru sebe sama

Jako demokratičtí socialisté se chceme podílet na budování nové politické struktury, která bude i z hlediska vnitřních funkcí **v souladu s aktuální představou o společnosti.** Za základní principy v tomto směru považujeme samosprávu, názorovou a

organizační otevřenost, informační propustnost, odpovědnost, solidaritu, sebekritiku a pravidelnou obměnu funkcí.

4. Chceme jiný svět

V historii lidstva je minulé 20. století dobou úžasného vědeckotechnického pokroku, ale také nejstrašnějšího lidského utrpení. V průběhu tohoto století zahynuly ve stovkách válečných střetů a hladomorů stamiliony lidí. Jen v obou největších světových válkách zahynulo na 70 milionů lidí. Druhá světová válka byla válkou vyhlazovací. Obrovský vědeckotechnický pokrok byl završen atomovým válečným vyhlazovacím útokem.

Gigantické prostředky, které lidstvo v této době získalo a použilo, byly jen z malé části využity k povznesení jeho samého. Vždyt:

- téměř dvě miliardy lidí světa žijí v absolutní bídě a tento počet narůstá,
- 800 milionů lidí světa trpí hladem nebo podvýživou,
- více jak miliarda lidí žije bez základního vzdělání,
- nejméně jedna miliarda lidí žije bez lékařského zabezpečení,
- asi jedna miliarda lidí trpí naprostým nedostatkem vody,
- na Severu se ve většině bohatých zemí snižuje počet narozených dětí, které žijí na dluh Jihu, kde se v chudých zemích rodí děti matkám v bídě,
- kapitál teče z Jihu na Sever tak, že 20% nejchudších žije z 1,4 % světového příjmu,
- přesto je na Severu řada zemí s vysokou nezaměstnaností a nízkou životní úrovní,
- mnohé země ve válce nebo z ní vyšlé jsou v úpadku srovnatelném se středověkem,
- rozmáhají se zločinné finanční transakce, korupce, organizovaný zločin,
- miliony lidí jsou ohroženy drogami, HIV, epidemiemi nejhorších chorob,
- miliony lidí žijí v hrozbě etnických čistek a genocidy,
- zrychluje se ničení životního prostředí, ve jménu drancování surovinových zdrojů a maximalizace zisku,
- obnova zničené přírody a životního prostředí nestačí neregulované spotřebě.

a. Základní systémové vady kapitalismu jsou nereformovatelné

Změnit tento stav je v rámci stávající kapitalistické společnosti nemožné. Jednotlivé rozpory se neustále prohlubují. Chudé státy chudnou a bohaté bo-

cestách hnutí, které jsou v **rozporu s humanismem marxismu**.

V čem byla a je stále chyba? Demokratičtí socialisté jsou přesvědčeni, že obě hlavní křídla emancipačního hnutí pracujících opustila základní dialektický přístup Marxe a Engelse a že se zaměřila vždy jen na jeden, sice významný, ale samostatně nerozhodující aspekt reality. **Vzájemné odtržení socialistického cíle a socialistického hnutí s jeho trvalými hodnotami považujeme za nešťastné a nezodpovědné.**

Demokratičtí socialisté vystupují proti každému, kdo jakkoliv brání opětovnému sjednocení emancipačního hnutí, kdo se sám staví do role jeho hegemona, kdo by chtěl využít rostoucího globálního sociálního hnutí pro své úzké zájmy.

3. Strategické rozhodování demokratického socialismu

Hlavním strategickým cílem demokratických socialistů je **emancipace³² člověka**. Vědomí si obtížnosti tohoto úkolu a svých omezených sil, chtějí být nedílnou součástí světového emancipačního hnutí.

Snaží se nalézt nutnou harmonii³³ mezi dlouhodobými a krátkodobými úkoly a pracují na **projektu socialistické alternativy**, který bude srozumitelný a přijatelný pro významnou část společnosti.³⁴

Za klíčové považují tyto momenty³⁵:

a. určení teoretických a praktických přístupů³⁶

Demokratičtí socialisté spojují **dialektický materialismus s kritickým realismem³⁷**. Historický materialismus přejímají všude tam, kde jeho závěry prošly úspěšně zkouškou času³⁸. Odmítají všechny formy dogmatismu, odmítají zkonstatělé lpění na přežitých pojmech a poučkách. Trvají na názorové toleranci a pluralitě.

b. určení hlavního protivníka

Demokratičtí socialisté považují za svého protivníka všechny síly, které ohrožují život³⁹ ve všech jeho formách a bohatosti. Historická zkušenost minulých generací i teoretické závěry nás vedou k tomu, že jsou to většinou síly stvořené samotným člověkem. Z těchto sil považujeme za svého hlavního současného protivníka **globalizovaný kapitál**.

c. určení nejslabšího článku protivníka

Kapitál potřebuje ke své existenci svobodu pracovní síly. Společnost mu ji poskytuje spolu s rovností ve formě demokracie. Rovnost lidí vede k jejich intenzivnějšímu sdružování a v konečném důsledku k tlakům na společenskou alokaci kapitálu. Dlouhodobě je tedy **demokracie klíčem k erozi kapitalismu**.

d. určení hlavní hybné síly

Tradiční společensko-ekonomická schémata z 19. století lze dnes používat jen velmi omezeně⁴⁰. Hranice antagonistických společenských tříd jsou stále difúznější. Vytvářená hodnota je však nadále nespravedlivě rozdělována a dochází ke koncentraci kapitálu s asociálními důsledky. Demokratičtí socialisté vidí ve světě s nerovnoměrně rozděleným bohatstvím historický paradox: nejchudší dělníci v nejbohatších zemích se podílejí na vykořisťování příslušníků maloburžoazie v zemích nejchudších.

Proto nepovažujeme za hlavní hybnou sílu současnosti nějakou konkrétní třídu, ale celou **různorodou neprivilegovanou většinu občanské společnosti⁴¹**, jejímž zájmem je společenské rozhodování o umístění kapitálu⁴².

e. určení vlastního nejslabšího článku

Nerovnoměrné rozdělení bohatství v sobě skrývá pro levice několik možných politických pastí. V národním prostředí jsou to především xenofóbní nálady obyvatelstva, které jsou částí levice podceňovány, někdy dokonce podporovány kvůli okamžitému politickému zisku. Sklouznutí k **pokusům o národní socialismus** považují demokratičtí socialisté za vážnou a reálnou hrozbu.

Druhou potenciální slabinou vývoje je přílišná orientace levicových stran na ekonomický růst spojený se slibem **rostoucí společenské spotřeby**, chápáné rovněž v národním rámci. Demokratičtí socialisté upozorňují na skutečnost, že se část nadhodnoty vytvořené mimo oblast euroatlantické civilizace přerozděluje v jejích hranicích, že má tedy částečně veškerá populace **charakter služebné třídy** se všemi z toho vyplývajícími důsledky.

Vlastní slabiny lze v zásadě redukovat na **nízký stupeň společenské solidarity**, proto se na ni musí soustředit naše pozornost.

f. určení bezprostředních spojenců

Demokratičtí socialisté se chtějí podílet na sociální integraci a aktivizaci společnosti a budou se opírat o ty společenské síly a sociální skupiny, které si z historických, vzdělanostních nebo jiných důvodů nejvíce uvědomují své současné ohrožení⁴³. Právě v jejich rámci se samovolně utvářejí **neformální struktury globálního sociálního hnutí**. Od nich očekáváme největší podporu a s nimi chceme spolupracovat.

Lidské vědomí se připravuje, aby rozhodovalo o svém bytí. Demokratičtí socialisté zastávají zobecněný Marxův názor, že **osvobození člověka musí být vědomým dílem člověka samého**.

ním prostředí a rozhodovat v potenciálních sporech mezi zeměmi nebo v případech rozporů mezi normami.

Jde také o vytvoření souladu mezi vědeckým pokrokem a lidským rozvojem. Genetické manipulace vyvolávají značnou pozornost sdělovacích prostředků: invaze genetiky upravených organismů, šarlatánů prodávajících svoji metodu reproduktivního klonování na internetu vyvolaly oprávněný odpor obyvatelstva. Faktem nicméně zůstává, že vědecké pokroky v biotechnologiích se mohou stát mimořádným příslibem. Ať už budou odpovědi na pokroky vědeckého výzkumu jakékoli, stanou se legitimní pouze na základě skutečné diskuse. Z tohoto důvodu doporučujeme, aby se socialisté začali co nejrychleji a do hloubky zamýšlet nad tématem biotechnologií a zejména terapeutického klonování.

2.4. Tváří v tvář slepé uličce politiky: republika a demokracie

Žádný z nutných rozhodů s potržňováním světa nelze provést, pokud nebude znovu zaručena nezávislost politiky na soukromých zájmech, pokud rozhodování v politických a sociálních otázkách nebude opět podrobeno účinné kontrole občanů.

Tváří v tvář liberální globalizaci je naléhavě zapotřebí nový demokratický projekt, který povede k lepší účásti občanů a obnoví jejich efektivní kontrolní a sankční moc. Ve Francii nás tato nutnost vede k obhajobě nastolení Šesté republiky.

Demokracie se také musí stát všeobecnou, neomezovat se pouze na oblast politického života.

Především proto, že neexistuje efektivní politická demokracie bez sociální spravedlnosti. Rovná účast občanů na veřejném rozhodování ve skutečnosti předpokládá, že všichni mají k dispozici podobné podmínky co do disponibility, prostředků, znalostí a motivace: rovný přístup ke vzdělání, práci, bydlení, zdravotní péči atd. je podmínkou plného uplatnění člověka jako občana.

Dále, protože obnova demokratických hodnot by byla jen zdánlivá a marná, pokud by se zastavila u bran mezinárodních finančních institucí, které také určují osudy národů, Evropské komise, která píše podstatnou část našeho práva, médií, které utvářejí politickou informovanost občanů, škol a podniků, které zabírají nejdůležitější část našeho času a do značné míry určují naše sociální poměry.

2.4.1. Šestá republika, republika parlamentní

Naše instituce způsobují oslabování suverenity lidu. Tím, že Pátá republika soustředila podstatnou část moci v rukou prezidenta republiky, podvázala veškeré možnosti konkrétních zásahů občanů a především jejich představitelů v parlamentu. Do všech úseků veřejného života roznesla kulturu autority a ztráty odpovědnosti, čímž přispěla k oslabení občanského ducha. Kombinace „poprezidenštvování“ institucí a dnešní přehnané medializace způsobuje, že se všechny zásadní

debaty stále více personalizují. V takovém kontextu se stávají možné jakékoli mystifikace: aby vyhrál poslední prezidentské volby, kandidát Chirac neopomněl ani jedinou!

Levice věřila, že se těmito institucím dokáže přizpůsobit. Ke společenské transformaci však nemůže dojít bez mobilizace občanů a tedy ani bez institucí, které ji umožní. Protože jsme zapomněli na tuto nutnost, nedokázali jsme zabránit oligarchické úchylce naší demokracie, která je krajně znepokojivá. Dokonce jsme jí příliš často ustupovali, když jsme akceptovali vznik řady „nezávislých“ orgánů jako je Nejvyšší rada pro audiovizuální prostředky, které nemají žádnou odpovědnost vůči občanům, a předávající suverenity (občas dokonce ve jménu nezávislosti!) mezinárodním orgánům, které nemají přímou politickou odpovědnost. Proto navrhuje, aby socialisté vzali tyto otázky vážně a postavili se za projekt nové republiky, která vrátí moc do rukou lidu.

Chceme Šestou republiku, která bude dávat přednost konfrontaci různých projektů, repolitizaci veřejné debaty, suverenity občana. Proto se rozhodujeme především pro takovou republiku, která se opírá o reprezentativní instituce lidu v jeho rozmanitosti, založené na debatě i ději. Proto se stavíme za nastolení parlamentního režimu, který skončuje s řadou mechanismů umlčujících parlament zavedených Pátou republikou (článek 49.3, podřízení programu jednání obou komor parlamentu rozhodnutí vlády.). Stejně tak jsme za sjednocenou a odpovědnou exekutivu, proti dvojhlasnému systému prezident-předseda vlády. Konečně si myslíme, že socialisté musí zpochybnit přemrštěné pravomoci senátu, horní komory se způsobem výběru členů, který je přinejmenším diskutabilní, ale která nicméně dokáže zablokovat zásadní institucionální reformy.

Omezení kumulace mandátů, vytvoření opravdového statutu voleného představitele, a rozšíření přístupu do všech volených funkcí těm, kteří jsou z nich do značné míry vyloučeni (mladí, ženy, lidové vrstvy) - to vše jsou také nutné nástroje oživení naší demokracie. Stejně tak považujeme za potřebné, aby se Socialistická strana zavázala, že pokud se vrátí k moci, dá konečně cizincům hlasovací právo v místních volbách.

2.4.2. Hospodářská a sociální demokracie

Demokracie se nesmí zastavit u bran podniků. Proto jim je třeba vnutit zastoupení zaměstnanců přímo uvnitř vlastních rozhodovacích struktur. Zaměstnanci se dnes mohou účastnit diskusí o budoucnosti svého závodu jedině tak, že se stanou akcionáři! Z tohoto důvodu si přejeme, aby se socialisté jasně vyslovili pro účast zaměstnanců na úrovni jedné třetiny ve správních radách a jedné poloviny v dozorčích radách akciových společností.

Také v sociální oblasti potřebuje demokracie hlubokou obnovu. Pravidla pro zastupování vyhlášená na celostátní úrovni v roce 1967 dnes už zastarala.

Navrhujeme, aby se každé tři roky konaly ve všech odborových a profesionálních organizacích volby zastupitelů s pětiprocentní minimální klauzulí; volby by proběhly ve stejný okamžik, aby se zjistil počet přívrženců každé organizace.

Tím, že bychom představitelům odborů navrátili demokratickou legitimitu, mohli bychom skoncovat se známou nelogičností kolektivního vyjednávání ve Francii, kdy se považuje za schválenou každá kolektivní smlouva, pokud ji podepíše jediná „reprezentativní“ odborová organizace, i když je naprosto menšinová, a to jak na úrovni závodu, oboru (viz dohoda UIMM z roku 1998) nebo celostátně (viz dohoda PARE z roku 2000). Plnou demokracii, nic než demokracii: kolektivní smlouva, a to na jakékoli úrovni, nemůže vstoupit v platnost, pokud ji neschválí odborové organizace představující absolutní většinu hlasů odevzdaných ve volbách do jejich zastupitelských orgánů.

Demokracii nelze vdechnout život, pokud k tomu nedostane prostředky. Naše dějiny v této oblasti vedly ke vzniku odborových organizací nepochybně legitimních podle zákona i hlasování, ale s nevelkým množstvím členů. Pro dobré fungování demokracie v sociální oblasti proto bude vhodné zajistit odborovým organizacím dostatečné finance, aby mohly rozvíjet svou činnost. Z tohoto důvodu navrhuje zahájit debatu o financování odborů z veřejných prostředků.

Konečně navrhuje snížit zákonem stanovené minimum pro působení výborů pro hygienu a bezpečnost práce a odborových delegátů z 50 zaměstnanců na 20 zaměstnanců v podniku. Ve stejném duchu je nesen požadavek, aby byl strukturován sociální dialog také ve velmi malých podnicích. Za tímto účelem navrhuje organizovat v den voleb zástupců zaměstnanců v podnicích také volby mezipodnikových odborových delegátů v jednotlivých pracovních aglomeracích, kteří by měli přesný mandát k dojednávání dohod a kolektivních smluv ve velmi malých podnicích. Pravomoci těchto delegátů by byly obdobné pravomocím delegátů zaměstnanců a členů podnikových výborů.

2.4.3. Demokracie prostřednictvím školy a škola demokracie

Pro nás, socialisty, má vzdělání trojí poslání: utvářet osvíceného člověka schopného humánního soužití se sobě podobnými, vychovávat svobodného občana, který solidárně vytváří politickou společnost vedenou obecným zájmem, poskytovat kvalifikaci výrobcí, který zvládá techniku, aby odpovídal na potřeby lidí. Vzdělání je tedy hluboce založenou a dlouhodobou odpovědí na výzvy integrace mladých lidí. Tím, že je nositelem hodnot úsilí, zásluh a práce, přispívá k zápasům za sociální rovnost a tyčí se jako obranná zeď proti merkantilismu, existenční nejistotě a nerovnostem.

V naší zemi bylo dosaženo obrovského pokroku ve zmasovění přístupu ke vzdělání a současném zvyšová-

ní jeho kvality. Všechny etapy vzdělávacího procesu však nadále tíží břemeno výchozích sociálních a kulturních nerovností, které znevýhodňují děti pocházející z lidových vrstev. Naše strana musí tedy být také vlajkoňosem demokratizace školství tím, že iniciativně zahájí diskusi o problematice vzdělávání se všemi, kterých se to týká. Postavme se tímto náročným přístupem proti politice Raffarinovy vlády, která omezuje prostředky vynakládané na vzdělávání, aby urychlila jeho demonstrací prostřednictvím decentralizace a regionalizace školství a částečnou autonomní privatizací školských zařízení.

Dvojí cíl 80% každého věkového ročníku na úrovni maturity a 100% osob s kvalifikací na výstupu ze systému je nadále aktuální. Za tím účelem musí veřejná vzdělávací služba nabízet všem stejným podmínkám studia a diversifikovat nabídku jednotlivých druhů vzdělání tak, aby došlo k opravdové personalizaci průběhu vzdělávání. Prostředkem k naplnění těchto cílů je autonomní statut s příslušnou finanční podporou pro mladé lidi v procesu vzdělávání a rozvoj globálního veřejného vzdělávacího systému umožňujícího celoživotní školení podle principu „trvalé profesionalizace“.

Jak poslání školství, tak jeho organizace musí být prostoupena všeobšáhlovou koncepcí laicity. Tento princip je aktuálnější než kdykoli předtím ve světě podléhajícím nejrůznějším druhům tmářství. Jeho rozšíření musí škole umožnit, aby čelila novému tmářství - akademismu, merkantilismu a komunitarismu. Ve skutečnosti se teď otevírají nové fronty pro laický zápas tváří v tvář ofenzivě obchodníků pronikajících do škol (pod pláštěm her, značkového zboží, různých vzdělávacích nabídek a finančního partnerství) a ofenzivě nových konvertitů požadujících, aby byl se vším důrazem vyučován „fakt náboženství“. Jednou věcí je výuka dějin náboženství jako součásti obecných dějin, zajišťovaná (již nyní) laickými učiteli republiky, jinou věcí je ale převlékat dogmata za náboženská „fakta“ a pověřovat teology všemožných věr, aby je předkládali mladým myslím.

2.4.4. Demokracie prostřednictvím kultury

Naším stálým cílem musí být také demokratizace přístupu ke kultuře. Kultura je v zásadě rozpolcenou doménou mezi pravíci a levíci, protože pravice reprodukuje akademickou kulturu pro elitu bez politické vůle otevřít k ní přístup a levice má otevřenou koncepci kultury: otevřenou k občanům, vůči novým kulturám, vůči světu.

Naše koncepce rovného přístupu ke kultuře vyžaduje nastolení politiky zaměřené třemi směry:

- Široká výuka kulturní praxe s profesionalizací učitelů kulturní výuky na teritoriální úrovni, zesílení vazeb se školou, celostátní plán veřejných přednášek a bezplatný přístup do národních muzeí.

- Podpora tvůrčí práce se zachováním statutu střída-

de v podmínkách svobody k překonávání bariér mezi lidmi a k jejich intenzivnějšímu sdružování.

Demokratičtí socialisté **odmítají** zjednodušené představy neoklasických ekonomů, ale i tradičních marxistů, že růst **sdružování pracujících je v rozporu s dlouhodobými zájmy kapitálu**²⁶. V počátečních fázích rozvoje kapitálu sice vedlo toto sdružování k monopolní rentě a k neefektivní alokaci zdrojů, ale v dalších fázích se **svoboda lidí** ukázala být především nutným **předpokladem jejich inovativního chování**, vedoucího k vyšší produktivitě práce²⁷. Sdružování pracujících má za následek i růst jejich **schopnosti řešit složité problémy kolektivního chování** a koordinace pracovních činností.

Proces sdružování pracujících je nezadržitelný, systém ho samovolně podporuje v rámci svých globalizačních tendencí. **Nárůst intenzity demokracie** a následně **asociační síly** pracujících nad jistou mez však začne **snížovat schopnost kapitálu řídit investice** a alokovat se. Další demokratizace společnosti pak **narazí na vlastní zájmy kapitálu**²⁸. V tomto smyslu odmítají demokratičtí socialisté sociálně demokratickou utopickou iluzi, že je možno dlouhodobě garantovat souběh zájmu kapitálu a pracujících.

Demokratičtí socialisté považují za svého hlavního strategického protivníka globalizovaný kapitál a jsou připraveni použít **proti němu** jako hlavní zbraň právě **demokracii**²⁹. Proto podporují **permanentní demokratizaci demokracie**.

Největší hrozbou dneška je snaha kapitálu o zbrždění procesu společenské demokratizace cestou „zkracování“ demokratických práv. Existují dva možné negativní scénáře - tím prvním je **vyvlastnění sociálního státu kapitálem bez náhrady**, tím druhým je **reálné nebezpečí zafixování národních (nacionálních) socialismů**. Proto je třeba starat se o nadnárodní sociální struktury a současně aktivně bojovat proti všem formám a projevům fašismu, násilí a xenofobie.

Demokratičtí socialisté jsou pro Evropskou sociální republiku, demokratičtí socialisté chtějí více demokracie.

d. Komunisté a sociální demokraté

Považujeme za hrubou chybu politicky organizovaného socialistického hnutí a za jeho selhání, že se před 100 lety rozdělilo a obviňuje sociálně demokratické a komunistické strany, že se jim za oněch sto let nepodařilo nalézt cestu zpět.

Sociální demokracie fakticky dodnes uznává Bernsteinovu zásadu, že „**hnutí je vším**“, formálně

sice prosazuje socialistické hodnoty, ale prakticky se podílí na zakonzervování současného světa se všemi jeho chronickými neduhy. S jakým řešením dnes přichází? Její třetí cesta je fakticky podporou neoliberalní politiky kapitálu, kterou si chce sociální demokracie vymoci alespoň pomalou agónii sociálního státu, který vznikl především na hranicích s reálně socialistickým táborem.

Demokratičtí socialisté nepovažují **existenci sociálního státu** za vítězství sociální demokracie nad kapitálem, ale naopak za **vítězství kapitálu nad sociální demokracii**. Dnes už kapitál sociální stát nepotřebuje a evidentně ho pomalu odbourává. Svoboda a rovnost jako základní atributy demokracie se tak ukazují jako relativní, závislé na sociálně ekonomickém stavu společnosti. V celé své nahotě se zjevuje skutečnost, že **opravdová demokracie nemá bez socialismu smysl**. Takové zjištění jsme však dodnes z úst sociálních demokratů neslyšeli.

Komunistické strany naopak podporovaly po roztržení tehdy dělnického, emancipačně sociálního hnutí strategii konečného cíle a nutně se pak dostávaly do situace, že **vítaly zhoršování sociálně ekonomického stavu** společnosti, který považovaly na nutnou podmínku sociální revoluce. Za příčinu tohoto stavu považujeme skutečnost, že se jednoznačně přiklonily k myšlence „**cíl především**“ a že v teorii i praxi prosazovaly tezi, že uvědomělá skupina revolucionářů přivede společnost k vytoženému cíli.

Po převzetí moci v jednotlivých národních státech začaly komunistické strany postupně **přizpůsobovat objektivní zájem socialismu³⁰ imperiálním zájmům Sovětského svazu**, potažmo zájmům nově vzniklé společenské vrstvy byrokratického nomenklaturního aparátu. Tato skutečnost vedla ve svém důsledku k zákonitě **přeměně komunistických stran v převodové mechanismy moci** a k politické taktice „přežít, jak to půjde co nejdéle“³¹. Původní strategie zaměřená na zestátnění a na diktaturu proletariátu se ukázala jako chybňá.

Demokratičtí socialisté považují tento přístup za scestný. Vedl sice ke vzniku reálně socialistického tábora, který svým občanům **poskytoval nadstandardní sociální jistoty**, který sice znamenal nekapitalistický vývoj, ale v mnoha ohledech představoval návrat společnosti k feudálním vztahům, mnohdy více než krvavým. Komunistické strany tím historicky prokázaly, že **socialismus bez demokracie není možný**. Samy však mají dodnes vnitřní problém odsoudit plně **principiální** chyby na minulých

se začaly stávat překážkou globalizačních tendencí imperiální fáze euroatlantické civilizace. Uzavřené reálně socialistické státy byly rozbity a ostatní státy postupně přicházejí o jednu funkci za druhou. Dostávají se tak do role regionů, které delegovaly část svých pravomocí na vyšší struktury.

Demokratičtí socialisté proto **nepovažují národní stát za hlavní nástroj lidské emancipace** a naopak požadují, aby se občané emancipovali od svých národních států. Patříme mezi ty, kdo chtějí ve společnosti aktivně prosazovat **prvky přímé demokracie** v co nejširším rozsahu; jsme zastánci **lidové samosprávy** a rozhodnými stoupenci **principu subsidiarity**.

Stejně jako považujeme za důležitou existenci různých názorových proudů, klademe důraz i na zachování **plodné koexistence národních kultur**, jejichž vzájemnému vlivu nebudou bránit hranice národních států. Občanská společnost sama musí demokraticky rozhodnout, jaké mechanismy a instituce budou optimální, **jaké role budou hrát národní státy**.

Před levicí stojí v tomto smyslu velký úkol v koordinaci tohoto hledání občanskou společností, zejména pokud jde o dosavadní hospodářské a sociální funkce státu.

Jako demokratičtí socialisté prohlašujeme, že **socialismus** pro nás znamená **zespolečenštění** (socializaci), a **ne zestátnění či znárodnění** (nacionalizaci) prostředků produkce (výrobních prostředků). Současně zdůrazňujeme, že pro nás **není podstatný charakter vlastnictví výrobních prostředků** tolik, jako právo řídít investice a rozhodovat o alokaci (umístění) kapitálu a jejich podmínkách ve sféře společenské spotřeby.

V tomto smyslu uznáváme i **dvojitý charakter vlastnictví** - vlastnictví státní, soukromé, družstevní, komunální atd. může být současně vlastnictvím společenským, pokud vhodným začleněním do účinných ekonomických, právních a dalších vztahů a pravidel plní svou funkci ve prospěch společnosti jako celku. Naopak jsme přesvědčení, že v tomto smyslu např. existovalo a existuje státní nespolečenské vlastnictví.

Demokratičtí socialisté proto podporují takové formy vlastnictví, které mají na daném stupni vývoje **nejvíce společenský charakter**.

b. Globalizace a sociální hnutí

Globalizace je **přirozeným procesem** vyvolaným panujícími kapitalistickými vztahy. Vznikla jako důsledek volného trhu, který přesáhl moc jedno-

tlivých států (národních kultur). Současná podoba globalizace je sjednocováním civilizace **ve jménu hospodářského růstu**.

Demokratičtí socialisté se nestaví ani proti globalizaci, ani **proti** hospodářskému růstu. Vystupují proti jednostranným koncepcím **zastavení růstu**²⁴, ale kladou důraz jak na **kvalitu** tohoto růstu (např. ekologické aspekty), tak na jeho následné **společenské využití**.

Globalizace zatím přejí mocným - ti jsou vysoce mobilní, mají peníze, jednotnou kulturu, společný životní styl. Ostatní jsou naopak roztroušeni, oddělení jazykovými a sociálními bariérami, vázáni na svou lokalitu a zatím i národní stát.

Úspěch vznikajícího globálního sociálního hnutí je vázán na **vznik nové solidarity**, která by mohla vzejít ze všeobecně sdíleného pocitu nejistoty a obav, zasahujícího stále vyšší patra trhu práce - zhoršování podmínek práce se dnes netýká zdaleka jen dělníků.

Nové sociální hnutí musí **odstranit bariéry** mezi aktivisty působícími v množství alternativních organizací a mezi vědci, které znepokojuje způsob, jakým byla nasměrována globalizace a jakým je směřována Evropa.

Uvedení zásad demokratického socialismu do praxe naráží na **další bariéry**, vzniklé charakterem **globalizace řížované nadnárodními kapitálovými společnostmi**. Bojovat s nimi v národním měřítku je možné jen velmi omezeně. Aby bylo možno zajistit co nejvyšší stupeň zespolečenštění prostředků produkce, musí být levice schopna **internacionální dohody a kooperace** svého postupu.

Demokratičtí socialisté se chtějí podílet na odstraňování existujících bariér a na tvorbě sítě kritických myšlenek a politických akcí, ve které by se nápady a energie zúčastněných propojily. Takovou **solidární síť lze sotva budovat podle vzoru politických stran ovládaných úzkým aparátem**.

c. Kapitál a demokracie

Pro současnou euroatlantickou civilizaci jsou charakteristické dva základní společenské vztahy - **kapitál a demokracie** - jako její **atributy**. Proto je také existující občanská společnost označována tu za kapitalistickou, tu za demokratickou.²⁵

Kapitál potřebuje ke své existenci **svobodu pracovní síly**. Svoboda jako společenský vztah je však v lidských myslích neoddělitelně spojena s rovností. **Kapitál je proto společností nucen k přijetí demokracie** se svobodou i s rovností. **Rovnost lidí je ale významným akcelerátorem komunikace**, která ve-

ových stipendií a novými prostředky přizpůsobenými potřebám dnešní kultury (současné hudební styly, městské kultury).

• Podpora šíření kultury poskytováním pomoci kulturním zařízením (divadlo, tanec, film, současné hudební styly) tak, aby vstupné bylo na přijatelné úrovni.

2.4.5. Média, podstatná součást zápasu o demokracii

Je zbytečné vracet se k obrovské mediální kampani na téma ohrožení bezpečnosti, která byla rozpoutána za posledních prezidentských voleb. Moc médií, zejména televize, je neodmyslitelnou daností politického, hospodářského, sociálního a kulturního života.

Socialisté, nepochybně zpražení neúspěchem pokusu o regulaci tisku v roce 1984, se nijak hlouběji nad touto otázkou nezamýšleli, s výjimkou jednotlivých vystoupení, která se rozhořčovala nad špinavým obsahem toho či onoho pořadu nebo se znepokojovala tím, jak malý časový prostor dostává pro svá vystoupení parlamentní opozice.

Avšak proces koncentrace tisku, televize a vydavatelství dnes jasně staví na pořad dne otázku zachování pluralismu. Koupě společností Vivendi Universal Publishing vydavatelstvím Hachette ještě prohloubila tuto tendenci, v jejímž důsledku se Francie, s výjimkou jistých totalitárních států, stává zemí s nejvyšší koncentrací knižního trhu. Také zde je dnes nutností regulace, bez níž by monopoly vznikající v důsledku koncentrace médií způsobily nenapravitelné škody svobodě projevu.

Konečně je nesporným faktem kulturní bankrot veřejných televizí (s výjimkou společností Arte a France 5). Socialisté musí opětovně trvat na tom, že veřejnou kontrolu těchto televizních stanic nelze redukovat na požadavek rentability a údaje peoplemetru; že obsahy šířené těmito stanicemi musí být v souladu s posláním veřejné audiovizuální služby - poskytovat informace, vzdělání a kvalitní zábavu.

2.4.6. Federální a demokratická Evropa

Složitost fungování společnosti, neprůhlednost politického rozhodování, váha technokracie - to vše společně vyvolává lhostejnost, nedůvěru, ba i otevřené nepřátelství občanů vůči Evropě. Institucionální zmatky posilují pocit „to nejsme my, to Brusel!“. Liberální síly se přizpůsobují situaci, která jim v konečném součtu nechává volné pole chráněné před požadavky všeobecného volebního práva, na němž mohou vytvářet lidem štěstí proti jejich vůli!

Ať se jedná o měnu, obranu nebo diplomacii, Evropa zůstane politicky bezmocná, pokud nebude vybavena demokratickými federálními instancemi (odpovědná exekutiva, dvoukomorový parlament atd.). Navíc bez odporu obyvatelstva dotčených zemí a jeho možnosti vyjadřovat vlastní stanoviska zvítězí kurs směrem k sociálnímu a daňovému minimu, zdůvodňovaný vnitroev-

ropskou a světovou konkurencí; rozhodovat bude trh a zákon peněz, který prosadí svá vlastní pravidla. Evropa trhů a financí je federální už nyní. Postavme proti ní ekonomickou, sociální a politickou Evropu, pokud nechceme, aby ještě dlouho zůstala pouhou zónou volného obchodu.

Rozhodnutí socialistů musí být jasné: pro sociální evropskou republiku. Evropská republika - to znamená instituce založené na primátu obecného zájmu a občanského rozhodování, na ústavě dávající rozhodující úlohu suverénnímu parlamentu, který jmenuje evropskou, parlamentu odpovědnou vládu. Ústava musí jasně stanovit, co patří na evropskou úroveň a co na národní úroveň, a ustavit druhou komoru složenou ze zástupců národních parlamentů. Ústava musí být prodiskutována a demokraticky přijata ústavodárným shromážděním. Ty země Unie, které ji ratifikují, vytvoří avantgardu působící v Unii jako politický motor.

Evropě totiž dnes opět hrozí úpadek demokracie. Nyní platné podmínky rozšíření nutně vyústí ve vznik ještě neprůhlednějšího a ještě méně ovladatelného celku. Jak lze věřit v možnost demokratického fungování zítřejší Evropy 25 zemí? Z tohoto důvodu navrhuje, aby socialisté stanovili reformu politických institucí Evropy jako předběžnou podmínku pro jakékoli rozšíření.

Jde o to vytvořit si tentokrát prostředky pro hlubokou reorientaci evropských struktur.

3. Ujasněná politická linie: skoncovat s liberálním tápáním

Ještě nedávno vládli socialisté a sociální demokraté ve třinácti z patnácti evropských zemí. Tehdy existovala představa, že tato historická šance umožní, aby se Evropa stalo ohniskem odporu a alternativy vůči liberální globalizaci. Co z ní ale udělali? V nejlepším případě nic. V nejhorším případě ozbrojené rameno nového věku kapitalismu pouze přihlížející demontáži sociálního zákonodárství a redukování kolektivních služeb, čemuž chtěli evropské občany zabránit právě tím, že hlasovali pro levice.

V lůně evropské sociální demokracie opravdu existují dvě ideologické linie. To je důvod, proč ve většině těchto stran dochází k podobným diskusím, jako u nás. Existuje socialismus soupeřnický a přizpůsobivý, a socialismus společenské proměny, který usiluje o reálnou rovnost a efektivní demokracii. V této konfrontaci musí francouzská Socialistická strana jasně říci, kde stojí.

3.1. Váha sociálního liberalismu v Evropě

„Moderní“ levice většinou zvolila přizpůsobení se logice nového finančního transnacionálního kapitalismu. Až na několik výjimek se většina evropských socialistů - poté, co přišli v 80. letech o moc - zapojila do procesu ideologické revize, v němž se vzdala jakékoli ambice na radikální společenskou přeměnu a do svých

programů začlenila část liberálních předpisů: privatizaci, deregulaci, liberalizaci trhů, flexibilitu trhu práce, omezení veřejných výdajů a snížení daňových a sociálních odvodů.

Konec XX. století tak přinesl nejkatastrofálnější z politických paradoxů. V polovině 90. let, v okamžiku, kdy ekonomické, ekologické a sociální škody napáchané neoliberální globalizací zdiskreditovaly pravici, ujal se znovu řízení Evropy levice zčásti ovlivněná pravicovými idejemi. Tehdy ovšem existovala historická příležitost uvést do chodu politickou strukturu Evropy ve službách náročného sociálního modelu, která by shora harmonizovala sociální a ekologické normy, koordinovala makroekonomické politiky na podporu plné zaměstnanosti, a vynutila si ve spojení s rozvojovými zeměmi demokratizaci mezinárodních finančních institucí.

Důvodem, proč to socialisté neudělali, bylo, že jedna část evropských levicových vlád konvertovala ke kultu blairovské „třetí cesty“, zatímco druhá kladla jen chabý odpor ze strachu, aby nepoškodila evropskou stavbu. Jestliže se v průběhu posledních pěti let Evropa nestala, jak jsme doufali, hradbou proti totální komercializaci světa, stalo se tak proto, že si to většina levicových vlád nepřála nebo podle toho nejednala.

3.2 Liberální tápání francouzské levice

Francouzi liberální politiku pravidelně odmítají. Tvrdostí, znehodnocování sociální legislativy, útoky proti našemu důchodovému systému založenému na rozdělování, demontáž veřejných služeb - nic z toho nenachází v očích voličů milost. Pokud levnice získá vládní moc, vždy se tak stane na základě programu, jehož součástí tvoří priorita zaměstnanosti, zvyšování kupní síly nízkých platů, sociální reformy a prosazování veřejných služeb a statků. Volební kampaň roku 1997 nebyla z tohoto hlediska výjimkou.

Všichni si uvědomujeme jedinečnost a specifičnost francouzského socialismu (který v letech 1997 až 2002 ztělesňoval Lionel Jospin) v rámci evropské sociální demokracie. Třetí cesta, kterou teoreticky zdůvodňoval Tony Blair, měla mezi vedoucími představiteli Socialistické strany málo otevřených příznivců. Naše vláda vděčila za svou popularitu právě antiliberálním stanoviskům, které jsme dokázali zaujmout, jako byla podpora kupní síly, zkracování pracovní doby, zaměstnání pro mladé lidi.

I když naši porážku na jaře roku 2002 nelze vysvětlit pouze jedinou příčinou, trváme na tom, že k ní přispělo postupné vzdalování se od našich původních cílů. Určitý počet rozhodnutí inspirovaných liberalismem zamlžil naši socialistickou identitu a způsobil, že se naše politika stala nesrozumitelnou. Mnoho zaměstnanců roztrpčilo naše zřejmá neschopnost postavit se proti nárůstu propouštění z burzovních důvodů. Nejskromněji žijící Francouze rozněžvalo snížení daně z příjmu a

zmenšení daňového zatížení cenných papírů typu opci ve jménu „atraktivnosti území“, což správně pochopili jako dárek nejlépe situovaným domácnostem. Nejasnosti zákona o zkracování pracovní doby, které využili v některých případech zaměstnavatelé jako nástroj k flexibilizaci práce nebo omezování mzdových požadavků, vyostřily frustraci a neporozumění pracujících, jinak nakloněných zákonu o 35-hodinové pracovní době. Pochybnosti mezi našimi voliči vyvolal také nedostatečně jasný postoj k budoucnosti našeho důchodového systému. Několik dnů před prezidentskými volbami nás poškodily katastrofické závěry summitu v Barceloně. A konečně posílila nedůvěru občanů k Evropě skutečnost, že jsme se vzdali zásadních politických a sociálních požadavků v klíčových fázích vytváření Evropy (smlouvy přijaté v Amsterodamu, v Nice za francouzského předsednictví, rozšíření Evropy).

Porážka roku 2002 není tedy podle nás odmítnutím levicové politiky. Je svědectvím toho, že naše voličská základna byla zmatena naším tápáním v některých otázkách.

3.3. Chybná analýza společnosti

Ve snaze zdůvodnit odklon vládní politiky se vedoucí představitelé naší strany opírali o pohled na francouzskou společnost, který odmítáme.

Existuje hrubá analýza stojící v podstatě na tvrzení, že posilování „středních tříd“ (objekt, který nemá sociologickou definici) a exploze individualismu si vyžaduje „nové odpovědi“ v minulosti vyhrazené liberálům, jako je snižování daní z příjmu.

Netajili jsme se svou skepsí a odlišným názorem. Co znamená výraz „střední třída“ ve Francii, kde skoro 60% ekonomicky aktivního obyvatelstva tvoří dělníci a zaměstnanci s měsíčním platem nepřesahujícím 1200 eur?

Svou úlohu sehrála skutečnost, že vládní opatření určená lidovým třídám se zaměřovala především na vrstvy vylučované z pracovního trhu. To způsobilo, že na prostá většina zaměstnanců pracujících za hubené platy ve stále tvrdších a nejtěžších podmínkách získala pocit, že na ni levice zapomněla. Zaslepení myšlenkou „středních tříd“, socialisté zapomněli na důležitost boje za kupní sílu.

Tak se stalo, že nesmyslné hledání imaginárního politického středu přivedlo socialisty jen k tomu, že se ztenčila jejich podpora v těch vrstvách, které byly jejich nejvěrnější oporou, že natrvalo zamlžili svou identitu, smazali rozdíl mezi pravíci a levicí a v důsledku toho začali podporovat lhotejnost, neúčast ve volbách, omrzelost nebo znechucení, způsobují odchod aktivních členů ze strany a stimulují růst různých extrémistů.

4. Strategie: jednota levicových sil proti pravici

Program a strategie tvoří nerozlučnou jednotu. To, co chceme dělat, určuje také, s kým se to dá dělat. Sociálně liberální orientace nás vede k tomu, abychom se po n-

vých a veselých dětí

f. Vyznáváme socialistickou etiku

Demokratičtí socialisté neustále konfrontují své plány a činy se svým hodnotovým systémem, založeným na třech základních socialistických hodnotách, kterými podle nás jsou:

- život²⁰
- demokracie
- solidarita

Všechny ostatní námi vyznávané hodnoty jsou buď ve vyjmenovaných obsaženy, jako např. svoboda, rovnost a aktivita lidí v demokracii či odpovědnost v solidaritě, nebo se z nich dají odvodit. Na těchto základních hodnotách stavíme svou **socialistickou etiku**, která se orientuje **jak na budoucnost, tak na dnešek**.

Naši vizí je sociálně spravedlivá společnost, naše **socialistická alternativa**. Neznamená však pro nás nějaké „nastolení socialismu“ nebo návrat do totalitní minulosti s vedoucí úlohou strany. To je nemožné a současně pro nás nepřijatelné. Nejde nám však ani o idealistickou představu pomyslného dobra, jehož vidina by měla člověku dneška pomoci obstát v jeho současné realitě. Jde nám především o to, **aby si lidé sami a společně s ostatními určovali svůj život**.

Uvědomujeme si, že **lidé žijí jen jeden život**, který chtějí prožít co nejlépe, nejšťastněji a co nejdéle. V jistotě a bezpečí. Nechtějí ho prožít sami, ale se svými nejbližšími a většinou i s ostatními, kteří tvoří jejich domov, jejich vlast, Českou republiku a Evropu. Svou prací a činností přispívají podle svých možností k rozvoji obce, regionu a státu, ve kterém žijí.

Lidé mají nezadatelné právo na takové životní podmínky, které jim jejich podíl na spolurozhodování umožní. Taková je naše **koncepce lidských práv**, k tomu směřuje náš projekt demokratického socialismu. Řešení vidíme v právu lidí podílet se rovným dílem a solidárně na využívání statků, vytvořených společným úsilím.²¹ Současně jsme si vědomi, že jednou z překážek na cestě za naší vizí je i nedostatečná úroveň solidarity. Jsme však přesvědčeni, že **se lze solidaritě učit** a že pro ni lze postupně vytvářet společenské podmínky.

g. Stojíme před nutností vytvořit socialistickou stranu nového typu

Demokratičtí socialisté si uvědomují **tvůrčí sílu občanské společnosti**. Obranu sociálních jistot chápeme jako neoddelitelnou součást obhajoby lidských práv. Stavíme se nekompromisně proti všem

ambicím těch, kdo chtějí prosazovat své cíle násilím a válkou.

Sociální spravedlnost není možná bez rozhodného **vypořádání se s partajní politikou**, předváděnou současnými parlamentními stranami, která je vázána zájmy velkokapitálu v rámci parlamentního systému. Víme, že **potřebujeme demokracii ve vlastních řadách**, abychom mohli přesvědčivě prosazovat a bránit demokratické principy v dnešní společnosti proti panství peněz, proti podřízení politiky ekonomické a mediální moci.

Socialistická strana musí zohlednit a zvládnout **tři momenty**

- aktuální politický boj, určený vysokou politikou a mobilizující schopností;
- programové vybavení levicové socialistické strany;
- reformu, která levicové straně vtiskne bojovný a současně demokratický charakter.

Dělat socialistickou politiku pro nás znamená naplňovat naše představy o demokratickém socialismu, tedy

- posilovat svobodu jedince, jeho emancipaci a růst sebeurčení;
- posilovat účinnost trhu všude tam, kde má pozitivní zprostředkující funkci (včetně protimonopolních opatření);
- zamezovat trhu přístup všude tam, kde je jeho vliv škodlivý, kde by měla působit solidarita, vzdělání a talent;
- oslabovat škodlivý vliv současných politických struktur;
- podporovat lidi, aby sami reálně spolurozhodovali o věcech, které ovlivňují jejich život.

2. Základní stavební kameny naší vize alternativy

a. Stát, občan a vlastnictví

Historie posledních 150 let ukazuje, že **iluze lidí o možné úloze národního státu při jejich osvobození od jha kapitálu byly mylné**. Ani reálně socialistický, ani sociální stát se nestaly dlouhodobým garantem emancipace svých občanů. Národní státy se naopak ve 20. století staly často nebezpečným semeništěm rasismu a nesnášenlivosti.

Stát považujeme za lidské společenství, které si na určitém území úspěšně osobuje monopol na legitimní užívání fyzického a symbolického násilí na jeho populaci.^{22,23} Historicky vzniklý národní stát občanské společnosti plnil vcelku úspěšně několik set let své vnitřní i vnější funkce. Ve druhé polovině 20. století dosáhl patrně svého vrcholu a jeho **hranice**

spravedlnost větší prostor.

2. **Projekt společenské transformace** občanské společnosti, která bude systémově překonávat všechna omezení kapitalismu, daná nadvládou zisku, nerovností určenou etnický a pohlavím či závislostí Jihu na Severu.

Tyto dva projekty nabízíme a hodláme je realizovat pouze s výraznou většinou podporou ve společnosti, neboť to považujeme za nutnou podmínku jejich trvalosti.

Pojítkem mezi oběma projekty, tedy mezi malými reformními kroky, ke kterým bude docházet každodenně za formálně nezměněných společenských poměrů, a požadavkem na transformaci společnosti, která uzavře její bolavé rány dané vlastnickými a mocenskými vztahy¹⁸, tímto pojetím bude **všemi legálními prostředky podporovaná demokratizace a aktivizace občanské společnosti**.

Demokratičtí socialisté požadují **více demokracie**, tedy více svobody a více rovnosti, větší možnost podílet se aktivně, reálně a solidárně na řízení věcí veřejných.

e. Demokratickou diskusi vedeme proti extrémům a dogmatům

Jsmo stranou radikálně myslících lidí, kteří se chtějí přiblížit k jádru věcí. Proto odmítáme extremismus¹⁹ a dogmatismus v myšlení, v diskusi i v praktické politice. Zastáncům jediných možných cest, vykladačům absolutních pravd a pisatelům různých „poučení z krizového vývoje“ připomínáme: **demokracie je diskuse**. Nikdo nemá monopol na pravdu!

Nepřicházíme s žádným jednoduchým věcným řešením jako mnohé politické strany, které hlásají, že ví jak na to, hlavně když se pak do toho voliči nebudou plést. Nejsme žádní dědové vševědové. Jedno ale víme jistě - že budeme chtít dělat praktickou politiku tak, aby se jí účastnilo co největší množství lidí.

Neobracíme se jen na okrajové ohrožené vrstvy. **Tváří v tvář nadnárodnímu kapitálu je fakticky ohrožena většinová společnost**. Právě její energii chceme aktivovat.

Do nikdy nekončící diskuse chceme zapojovat co největší množství lidí. Rádi bychom je oslovili svými zásadovými a současně vyváženými přístupy:

- **Cítíme se socialisty a současně demokraty**

- usilujeme svým životním postojem a prací o demokratické změny, směřující k sociálnímu pokroku všech občanů

- budoucnost chápeme jako výsledek těchto

změn, na jejichž konci je skutečná svoboda lidí

- hlásíme se k těm částem novodobé historie naší vlasti, ve kterých byl sociální pokrok důsledkem úsilí lidí o vlastní emancipaci

- vážíme si všech obětí, které byly přineseny, aby lidé dnešní doby žili svobodněji než v minulosti

- podporujeme vysokou míru účasti občanů na řízení státu, jejich vysokou vzdělanost a kulturnost

- požadujeme trvalé kvalitní životní podmínky, založené na spravedlivém a účelném rozdělování společenských prostředků

- usilujeme o trvalý světový mír a odstraňování chudoby ve světě

- **Považujeme se za Evropany a zároveň jsme hrdí na své češství**

- přejeme si jednotnou Evropu národů spolupracujících na vytváření nové a vyšší formy solidarity

- přáli bychom si, aby se stala Evropa prototypem a průkopníkem nového světa a aby byly současně kvetoucí Čechy spolutvůrcem nových duchovních hodnot

- podporujeme takové evropanství, které směřuje k celosvětovému porozumění, rozvoji spolupráce ve všech směrech lidské činnosti na principech rovnosti, rasové a náboženské snášenlivosti a odstraňování chudoby

- uznáváme právo na sebeurčení národů a jedinců

- odmítáme terorismus ve všech jeho podobách a řešení konfliktů válkou z pozice ekonomické a vojenské síly, územních nároků či ochrany víry

- trápí nás stárnutí české populace a její nízký přirozený přírůstek (8,8 ročně narozených na 1000 obyvatel), nízký hrubý národní důchod ČR (60% EU) a jeho nízký růst (3% ročně), vysoká nezaměstnanost (10%) a nízké důchody

- hrozíme se nízké účasti českých občanů na správě věcí veřejných (57% voličů se nezúčastnilo komunálních voleb 2002)

- **Řadíme se k levice, ale především se cítíme být lidmi a občany**

- společným postupem chceme uspišit změny ve prospěch sociálního pokroku občanů v Evropě a tím i v ČR

- hodláme se podílet na změnách směřujících ke společenskému a hospodářskému rozvoji a k prosazování práv a svobod všech občanů

- vážíme si života ve všech jeho formách a základním klíčem našeho vztahu ke všem činům i myšlenkám je jejich humanistický obsah

- cokoliv činíme, činíme s vidinou plnohodnotného lidského života a bezpečného světa plného zdra-

té pokoušeli o alianci se středem. Tím, že přijmeme orientaci rozhodně opozice vůči neoliberalismu naopak volíme jednotu levicových sil proti pravici. Taková strategie je podle nás podmínkou účinné opozice a společného vítězství.

4.1. Za účinnou opozicí vůči pravici

Dnes hovoří všechny důvody pro rezolutní a nesmlouvavou opozici: je ovšem nutno uznat, že taková pořád není ani svou silou, ani důsledností. Nechápeme například, jak mohla Socialistická strana obvinít Jacquese Chiraka a pravici, že porušili své „evropské závazky“ ve věci deficitu veřejných financí, když jsme před pěti lety dokazovali voličům škodlivost Paktu stability. Hodně by se toho také dalo říci o zmátcích ve stanoviskách strany a jejich hlavních představitelů při projednávání Sarkozyho zákona. Podobných příkladů je bohužel spousta. Proč klub socialistických poslanců v Národním shromáždění odmítl předložit k přezkoumání Ústavní radě skandální ustanovení Fillonova zákona, která narušují náš zákon o sociální modernizaci, se zdůvodněním, že jsme si nebyli jisti, že vyhrájeme? Jak můžeme být důvěryhodní, když v Paříži odsuzujeme útoky pravice proti veřejným službám a současně v Bruselu hlasujeme pro liberalizaci železniční dopravy, jak to udělala letos v lednu většina našich evropských poslanců?

Někteří naši soudruzi si ve skutečnosti myslí, že střídání u moci je prostý přírodní jev, jako pohyb kyvadla, že stačí počkat a voliči unavení Raffarinovou vládou se k nám zase vrátí. Za těchto podmínek je opozice spíše záležitostí stylu než nevyhnutelného boje. Tato vyčkávací pozice nám ale znemožňuje sehrávat nezastupitelnou roli síly, která čelí revanšistické pravici systematicky usilující o odbourání sociálních výdobytků, jež jsme předtím zavedli. Pokud nebudeme organizovat tento odpor, potvrdíme tím teze pravice, posílíme politickou lhostejnost a s ní související vzestup krajní pravice. Nepodceňujeme destruktivní schopnosti pravice: když je u kormidla, organizuje postupný rozpad manévrovacího prostoru politiky a umožňuje tak šíření tržní logiky, individualismu a strachu.

4.2. Shromáždit celou levice a její voliče

4.2.1. Jednota je nejdůležitější

V každé etapě své historie stála levice před zásadní otázkou jednoty. Nejednotnost představuje pro levice závažnou překážku. Pouze když je jednotná, dokáže zmobilizovat společnost kolem projektu alternativy vůči vládnoucímu liberalismu a dostat se k moci.

Jednota levice je politickou otázkou, kterou nelze vyřešit v koutě u stolu těsně před volbami.

Především proto, že se levice může shromáždit pouze tehdy, když bude sdílet společný projekt. Také v tomto ohledu bude mít jednání našeho sjezdu rozhodující důsledky pro budoucnost. Víme přece, že není možné vytvořit jednotu levice na základě sociálně liberální

linie. Ani zelení, ani komunisté nepodepíší nový společný program, pokud nebude znamenat rozhod s tržní logikou, která je zodpovědná za sociální hrůzy a ekologickou katastrofu.

Dále proto, že jednotu levice se vytváří už od nynějšího okamžiku, kde se její jednotlivé síly hluboce zamýšlejí nad svou identitou a strategií a kdy je naléhavě potřebná společné akce proti pravicové politice. Právě v současném okamžiku je třeba zejména zabránit, aby levice upadla do smrtelné léčky: aby se rozštěpila na radikální pól omezující se jen na rejstřík konfrontace a pól levicového středu, omezující se na správu věcí tak jak jsou. Akceptovat takový vývoj by znamenalo zpečetit návrat do dob před sjezdem v Épinay, k rozštěpu, který držel levice vzdálenou od moci po celých 25 let.

Požadujeme ujasnění politiky, které jedině může zabránit explozi levice. Je udivující, když ti, kdo takové ujasnění odmítají, nás dnes obviňují, že chceme vytvořit radikální pól nebo dokonce alianci s krajní levicí. Jediným důkazem této imaginární strategie je zjištění, že krajní levice sdílí některé z našich kritických postojů k sociálismu. To není seriózní. Skutečnost, že to či ono hnutí sdílí některý z našich argumentů, z něj ještě nedělá našeho spojence a především není odpovědí na jedinou podstatnou otázku: je tento argument správný, nebo ne? Nemáme pravdu, když se stavíme proti privatizaci veřejných služeb? Nemáme pravdu, když požadujeme silné politické a sociální instituce jako předpoklad úspěšného rozšíření Evropské unie? Nemáme pravdu, když si stanovíme jako absolutní politickou prioritu snižování nerovností a rovný přístup k základním sociálním právům na bydlení, vzdělání, práci, zdraví, kulturu? Nemáme pravdu, když odmítáme potržňování lidské bytosti a kultury?

Jediné politické pozice Nového světa může ve skutečnosti zabránit rozštěpení levice na dva póly neschopné sjednocení ke společné vládě. Jedině ona marginalizuje politický prostor sektářské extrémní levice, která umí jediné protestovat, a naopak nabízí přijatelné politické vyústění jak aktivistům, tak voličům krajní levice, kteří by rádi opět viděli u moci vládu sociální transformace.

4.2.2. Jednota musí být jasná

Aby byla jednotna skutečná a efektivní, musí být jasná. Volební dohody učiněné na poslední chvíli bez společného programu a sdílených závazků nevyvolají žádnou dynamiku. Proto trpěla pluralistická levice tak těžce neexistencí vládní smlouvy. Pouhý volební kartel nemůže přesvědčit voliče s různými specifickými orientacemi, aby hlasovali společně. Kolik měst nás už stály za posledních místních voleb špatné přesuny hlasů a oslabení republikánské disciplíny bez ohledu na pokyny generálních štábů?

Z tohoto důvodu je třeba uskutečnit novou jednotu levice na základě jasné linie a skutečné vládní smlouvy.

Navíc je přijetí programu také podmínkou rehabilitace politiky. Doba slepé důvěry a absolutního delegování skončila, pokud vůbec kdy existovala. Nedobudeme ztracený terén, pokud jasně neřekneme, co chceme dělat a s kým to chceme dělat.

4.2.3. Jednota musí být globální

Strategií socialistů musí být shromáždění všech, kdo mají zájem na změně a na rozchodech, které socialisté navrhuji. Nejde pouze o vytvoření volební aliance, ale ještě víc o její vyjádření ve strategii mobilizace společnosti a aktivizace občanů. Musíme proto zajistit pracovat na jednotě politických stran, ale ve vazbě na dynamiku sociálních hnutí. Nynější orientaci Socialistické strany nás vzdálila, ba dokonce odřídla od značného části životních sil levice, zejména od rostoucího hnutí odporu proti liberální globalizaci. Pro nás je přitom společný zápas politické a sociální levice podmínkou opětovného dobytí ztracených pozic. Socialisté tedy musí usilovat o to, aby shromáždili ve společném projektu a praxi všechny, kdo jednají nebo chtějí jednat proti liberální globalizaci a jejím dopadům.

4.2.4. Jednota jinak

Konečně potřebujeme vytvářet jednotu jiným způsobem. Často praktikovaná jednota na nejvyšší úrovni vylučuje řadové členy stran a občany, kteří vyznávají levicové hodnoty beztoho, že by se hlásili k některé politické straně. Z tohoto důvodu se dynamika jednoty, poháněná iniciativami na nejvyšší úrovni, musí současně opírat o praxi spoluúčasti na základní úrovni. Musí se realizovat také lokálně, ve městech a kantonech Francie, a to zejména mimo období voleb. Socialistické sekce a federace, které vyvíjejí iniciativu v tomto směru, společná shromáždění v okresech, setkání všech levicových sil na místní úrovni, společné iniciativy se setkávají s pozoruhodným úspěchem. Nepochybujeme to tom, že část levicového lidu jeví značnou ochotu k akcím, která dnes ale zůstává nevyužita, protože chybí jednotný a otevřený přístup.

5. Nástroj ke znovuzískání ztracených pozic: strana boje

5.1. Povinnost upřímnosti a odpovědnosti

V okamžiku, kdy ve straně začala diskuse po dvojí jarní porážce, se můžeme shodnout na dvou bodech. Na levičce nelze nic udělat bez Socialistické strany. Problém je, že se nic nedá udělat ani se Socialistickou stranou takovou, jaká je dnes. Ano, naše strana naléhavě potřebuje hlubokou reformu! Ale nespokojme se s pouhými slovy: tato jednomyslně požadovaná „obnova“ nespočívá jen v prosté úpravě stanov. Stejně tak je nutná „obnova hlav“ a fidičích týmů, ale ani to všechno zdaleka nestačí: nutností se stala skutečná repolitizace naší strany.

V průběhu let způsobila volební rutina a jiné zvyky, že Socialistická strana postupně zapomněla dělat politiku a místo analýzy společnosti se uspokojovala s prů-

zkumy veřejného mínění bez vzájemných souvislostí a s nulovým dosahem. Nemůžeme vystačit s tím, že budeme učeně přemítat nad pohyby veřejného mínění. V situaci, kdy naše společnost krutě postrádá orientační body, nástroje k sebezpočopení, je ubohé, že se Socialistická strana postupně mění v pouhou ozvučnou skříň a pod záminkou, že „naslouchá“ našim spoluobčanům, zaujímá čistě oportunistický a pasivní postoj.

• Povinnost upřímnosti

Při organizování našich diskusí musí panovat povinnost upřímnosti. Příkladuje ho především úcta k našim vlastním členům. Náš sjezd jim musí umožnit, aby rozhodli, a proto jim musí předložit jasné alternativy. Matení, snaha o „vyváženost“ ve stylu ani ryba ani rak, personalizace debat, to vše zbavuje členy strany podstaty jejich vlivu: určování orientace strany.

Dnes vedení neváhá slibovat pro zítřek to, proti čemu včera bojovalo s plným vědomím, že to platí pouze pro dnešek! Respektujeme právo každého na změnu názoru, i když není vždy snadné zachovat si důvěru veřejnosti, když se v opozici popírá to, co se hlásalo, když jsme byli u moci. Víme ale také, že je nemožné přesvědčit kohokoli o upřímnosti vlastního postoje, když se přijímají protikladná stanoviska z jednoho týdne na druhý, jak tomu bylo například u kapitalového otevření státní společnosti zajišťující výrobu a distribuci elektřiny, nebo když se jedná v rozporu s vlastními slovy. A navíc dobře víme, že vedoucí představitelé socialistů svedení sociálně liberální linií už dlouho projevují silný odpor proti tomu, aby jejich orientace byla předložena k hlasování členské základně.

V Páté republice se nedoporučuje říkat jasně, co si kdo myslí. Nezapomeňme na známý mechanismus prezidentských voleb: „V prvním kole se vybírá, v druhém vylučuje“. Pak je lepší nešokovat a tedy raději nic neříkat. Nepřejeme si, aby naši stranu ovládla taková depolitizace. Proto říkáme jasně to, co si myslíme v naději, že každý bude dělat totéž. Někteří nám raději odpovídají zpochybňováním upřímnosti našeho úsilí a s úsměvem říkají: „všichni víme, že sjezd se vyhrává na levičce.“ Tyto sarkasmy však mohou zasáhnout jejich vlastní tvůrce. Neboť kdo se tedy uchyluje k póze? Ti, kdo dnes říkají totéž, co říkali včera, i když občas utržili výsměch těch, kdo si mysleli, že už mají zajištěnu svou budoucnost po prezidentských volbách? Nebo ti, kdo dnes burácejí z tribunu proti tomu, co zastávali včera, a to se stejnou přesvědčivostí a rozhodností? Prvním úkolem obnovy, v každém případě tím nejnaléhavějším, je nepochybně odmítnout dvojakosti!

• Vyvodit závěry z let 1997 - 2002

Socialistická strana je stranou vlády a poslanců, není ale masovou stranou. Nemůže se honosit ani počtem členů (nizkým), ani svými vazbami (vzdálenými) na společenská hnutí, zejména na odbory. Důsledkem těchto strukturálních slabin je jistý způsob praktikování

jů, o perspektivnější a efektivnější řízení společnosti bez válek, bez antagonistických konfliktů, bez „programové“ nezaměstnanosti a bez devastace přírody.

Distancujeme se od těch, kteří roní krokodýlí slzy nad koncem korporativního socialismu a národního syndikalismu, a smějeme se těm, kteří pláčou nad „krásnými časy“ sociálního reformismu. Národní stát jako suverén před našima očima pomalu odumírá. Nově se formující levice musí přemýšlet nad tím, jak nahradí jeho sociální funkce v lokálním i globálním měřítku.

c. Vyrůstáme z bohatých kořenů

Chceme být součástí humanistického a vzdělaného hnutí. Chápeme svět kolem nás jako objektivně existující, neustále se vyvíjející, vnitřně složitě provázaný, **podléhající zákonům dialektiky**. Jsme si vědomi toho, že naše schopnosti jsou nedostatečné a že používání materialistické dialektiky nám umožňuje kvalitativní odhady, ale ne kvantitativní predikci.

Vědomí nedokonalosti člověka s jeho vnitřní rozpolceností mezi „dobrem“ a „zlem“ nás vede k nutnosti využívat silných stránek rozumu, pomocí nichž **chceme svět co nejpravdivěji popsat, ale především měnit podle našich představ**. V tomto smyslu jsme současně kritickými racionalisty, kteří předkládají vize a projekty a jsou připraveni je průběžně konfrontovat se všemi alternativními vizemi a společenskou praxí, kterou bereme za jediné kritérium pravdivosti našeho poznání.¹⁰

Přejímáme s výhradami zásady historického materialismu a zdůrazňujeme nezbytnost průběžného ověřování našich očekávání konkrétní praxí. **Pravda je pro nás proces shody našich poznatků s objektivní realitou**, je to správný obraz reality v našem vědomí. Z relativní stránky pravdy, dané konkrétní situací na daném stupni vývoje a stupněm úrovně poznání, vyplývá objektivní nutnost zastavování se a konkrétní analýzy.¹¹

Názorovou pluralitu považujeme za nutnou podmínkou rozvoje lidského myšlení a pokroku lidské společnosti. **Koexistence různých názorových proudů** je pro nás odrazem ještě bohatšího světa kolem nás s jeho protikladnými stránkami a s jeho nevyčerpatelností.¹² Vážíme si proto každého názoru, nasloucháme pečlivě ostatním a diskutujeme s každým, pokud jeho stanoviska nejsou v hrubém rozporu s elementárními principy života.

Jsme **principiálními odpůrci kapitalismu**, ale v souladu s Marxem si uvědomujeme jeho života-

schopnost, jeho historický přínos pro osvobození člověka i skutečnost, že se **materiální podmínky existence socialistických výrobních vztahů musí „vylíhnout v lůně samotné staré společnosti“**.¹³

d. Čím se lišíme

Socialismus v našem názvu připomíná náš **cíl**, námi uznávané **hodnoty** a stručně popisuje naše **hnutí**.¹⁴

Socialismus je pro nás nutný **cíl** - společnost, ve které se stane svobodný rozvoj jednotlivce podmínkou svobodného rozvoje všech¹⁵, společnost, jejíž rozvoj bude určován zájmy celého společenství, a ne slepou honbou za ziskem a snahou o zhodnocení kapitálu.

Socialismus je pro nás **hnutí** proti vykořisťování člověka člověkem, proti patriarchálnímu útlaku, proti drancování přírody, za záchranu a rozvoj lidské kultury, za prosazování lidských práv, za společnost, ve které lidé spravují své záležitosti demokraticky a racionálněm způsobem.

Socialismus je pro nás **hodnotový systém**, ve kterém jsou neoddělitelně spojeny důstojný život, svoboda, rovnost a solidarita, lidská emancipace, sociální spravedlnost, zachování přírody a mír.

K velkým historickým ponaučením, které jsme získali z dějin socialismu, patří, že se socialismem musí být nerozlučitelně svázána **demokracie** a myšlení, které přijímá pokrokové potenciály liberalismu. Demokracie, skrývající v sobě lidskou svobodu a rovnost, je největším přínosem kapitalismu. Proto je pro nás přijatelná pouze taková negace kapitalismu, která tuto společenskou stránku uchová.

Jako demokratičtí socialisté se otevřeně přiznáváme, že podporujeme a plánujeme **radikální společenskou změnu**. Současně však jasně deklarujeme, že jsme si plně vědomi soustavného pnutí mezi problémy a úkoly bezprostředními, střednědobými i perspektivními. Nenabízíme „zářné zítřky“ vykoupené šedou realitou dneška, ani naopak nehlásáme „carpe diem“¹⁶ a „po nás potopa“.

Chceme odpovědně **současně prosazovat společenskou spravedlnost a společenskou transformaci**. Proto občanům předkládáme svůj projekt **demokratického socialismu**.

Demokratický socialismus¹⁷ pro nás prakticky znamená dva vnitřně provázané a trvalé projekty:

1. **Projekt společenské spravedlnosti**, který ke svobodě a rovnosti přidává solidaritu - faktor aktivního vědomí, který demokracii zhodnocuje. Tento projekt žije již dnes všude tam, kde socialisté společně s dalšími demokratickými silami získávají pro

Úvod

Žijeme v epoše sociální revoluce. Společenské vztahy ve světě kolem nás vykazují kvalitativní změny. Národní státy ztrácejí postupně některé své funkce, stávající mezinárodní právo založené na bilateralitě smlouvách se přeměňuje v nový integrální celek, rozhodující vlastnické vztahy jsou stále více nelokalizované.

Uplynulé dvacáté století bylo plné horkých a studených válek - lze na něj pohlížet jako na století celosvětové občanské války. Po jejím skončení vstoupil kapitalismus globalizací¹ nezadržitelně do svého imperiálního stádia², kterým zatím vrcholí predátor-ská³ fáze vývoje lidské společnosti⁴.

Kapitalismus osvobodil výrobní prostředky a připravil půdu pro vědecko-technickou revoluci. Člověka osvobodil od jeho feudálních pout a vzápětí ho nově grandiózně zotročil. Umožnil vznik občanské společnosti a současně do ní vložil jako genetický kód novodobou demokracii, která se stává klíčem ke vzniku společenství, v němž bude svobodný rozvoj každého nutnou podmínkou svobodného rozvoje všech⁵.

Globalizace vstupuje do nové fáze svého vývoje i společenské vědomí. Bylo-li včera rozhodující, že je určováno společenským bytím, spolurozhoduje dnes společenské vědomí postupně stále více o charakteru⁶ života na planetě Zemi. Člověk mění vědomě svět kolem sebe v rozsahu, jaký byl dříve nepředstavitelný. Může jej i zcela zničit. V tom spočívají naše dnešní naděje i obavy.

My, zastánci demokratického socialismu, chceme tímto manifestem otevřeně deklarovat své cíle a úspěšně napomoci demokratické diskusi o způsobech, které povedou ke vzniku společnosti míru a spravedlnosti, společnosti, v níž bude moci každý člověk žít v sociálním bezpečí a spolurozhodovat o svém osudu. Současně tím vyhledáváme spolupráci se všemi, kdo s námi tyto cíle sdílejí.

1. Kdo jsou a o co usilují demokratičtí socialisté

a. Jsme součástí historického zápasu a internacionálního hnutí za nový svět

Jako demokratičtí socialisté ctíme pokrokové tradice a čerpáme z nich své přesvědčení o společenském pokroku vedoucím k sociálně spravedlivé a racionálně fungující společnosti. Demokratický socialismus chápeme v **teoretické** rovině jako přirozené vyústění humanistické filozofie, osvícenství a Marxova učení o historii a společnosti. V **praxi** je pro nás logickým pokračováním Deklarace práv člo-

věka a občana z roku 1789. Současně chceme využít dříve zaplacených zkušeností dělnického hnutí, z nichž dobře víme, že **socialismus bez demokracie není možný**.

Zasazujeme se o individuální politické svobody lidí stejnou měrou jako o jejich sociální práva k zajištění materiálních a duchovních předpokladů jejich života. Život v sociálním bezpečí chápeme jako nutnou podmínku posilování pozitivních vlastností člověka a jeho zlidšťování. Proto jsme přesvědčeni, že demokracie bez socialismu má jen omezený význam.⁷

Proto považujeme za nezbytně nutné spojovat bohaté revoluční tradice sociální demokracie, ale ne její oportunistická selhání, s mnohými humanistickými prvky komunistického přesvědčení, ale ne se zločiny sovětského modelu socialismu. Vycházíme z myšlenky⁸, že **komunismus a sociáldemokratismus jsou jen dvě hlavní historicky existující podoby jednoho hnutí**, dva proudy, které měly stejnou legitimitu. Domníváme se však, že společenský vývoj postavil dnešní socialistické a komunistické parlamentní i neparlamentní strany mimo **hlavní emancipační proud**, který dnes tvoří **globální sociální hnutí**.

Jako demokratičtí socialisté považujeme za správné a potřebné, aby **levice** aktivně rehabilitovala své **politické selhání v posledních sto letech**, aby překonala historicky vzniklé bariéry a aby se harmonicky začlenila do onoho hlavního proudu. V takovém procesu vidíme své místo, tady se chceme podílet na předávání bohatých historických poznatků, zkušeností a dovedností.

b. Díváme se kupředu

Proces sdružování a solidarity lidí již přerostl historicky existující formy, chránící zájmy pracujících - odbory i levicové politické strany. Politická levice to dosud nepochopila - **aktivizující se občanská veřejnost musí sama převzít odpovědnost za svou budoucnost** a pokračovat v další fázi sdružování formou globálního sociálního hnutí a snahami o zavedení přímé demokracie v národním prostředí. Levicové strany se buď transformují a stanou se součástí sítě sociálních pohybů, nebo dlouhodobě zaniknou.

Zvedá se nový boj pracujících proti moci kapitálu, boj, který přetrvává v hnutí, překračující národní rámec, aspirující na zrušení hranic a na mezinárodní občanství. **Lidé sami se přibližují svému osvobození ze způsobů kapitalistické výroby** - usilují o spravedlivější rozdělování bohatství a alokaci zdro-

moci: Pokud strana vládne, neexistuje žádná protiváha moci v členské základně ani v odborech. Navíc konverze většiny čelních socialistů k institucím Páté republiky (dokladem, pokud je vůbec nějaký zapotřebí, je převrácení volebního kalendáře) posílila přirozenou tendenci k prostému ztotožnění se vedení strany a poslanců s vládními stanovisky. Na povrchu to působí dojemem efektivnosti. Přispívá to však k odtrhávání sféry vedení od skutečných aspirací společnosti. Nelze než konstatovat neschopnost strany dešifrovat „výstražné signály“, které se přitom hromadily v průběhu celého volebního období.

Když byla Socialistická strana v letech 1997 až 2002 u vlády, znovu zopakovala tytéž chyby, o nichž se po roce 1993 zapísalávala, že se jich zbaví. Tichá a diskretní strana, povolný poslanecký klub, sebeuspokojení vládnoucích, absence kritického odstupu, slepá důvěra ve výzkumy veřejného mínění. Abychom znovu neupadli do stejných omylů, uvažujeme už od dneška o opatřeních znemožňujících uvedené úchytky, kterých dnes jak se zdá všichni litují.

• Pravidelné konzultace s členstvem o rozhodujících liniích vládní politiky

To by znamenalo významný pokrok. Bude se nám namítat, že straně nenáleží „diktovat“ svou politiku vládě. Ale indikativní každoroční hlasování strany o významných reformách by bylo neocenitelné. Pokud bychom se zeptali našich členů na snížení daně z příjmů, určitě bychom mohli konstatovat všeobecný pesimismus naší základny vůči opatření, které naši soudruzi v odpovědných funkcích prezentovali jako zcela prioritní!

• Obecněji je třeba, aby členové byli zapojeni do výkonu moci na všech úrovních

Konzultace s členy o rozpočtu obce nebo okresu jsou dnes výjimkou. Samozřejmě nejde o to, abychom nahrazovali voliče. Ale když volení představitelé z našich řad budou vysvětlovat svým soudruhům, co dělají, bude to rozumná a užitečná praxe.

5.2. Demokratičtější strana

Kolokvia, konventy, sjezdy: Socialistické straně na první pohled nechybí příležitosti k debatám. Řada věcí by se přesto měla zlepšit. V nynějším stadiu diskuse nejde o to, předložit reformy stanov hotové na klíč. Nicméně považujeme za důležité dohodnout se na několika jasných principech v zájmu životnosti demokracie uvnitř naší strany.

• Plné a ničím neomezené právo na připomínky

Dát slovo členům: každý o závod tvrdí, že právě o to mu jde. Konkrétně ale vše závisí na tom, jakou možnost mají členové, aby se skutečně podíleli na vypracovávání textů naší strany. Zkušenosti posledních let ukazují, že tomu tak není. Tak například na posledních konventech strany bylo přísně omezeno právo na připomínky. Vedení přišlo s myšlenkou, že připomínka má být

„kompatibilní“ s textem, k němuž se vztahuje, a samo se prohlásilo za oprávněna tuto „kompatibilitu“ posuzovat! Na obhajobu tohoto rozhodnutí někteří argumentují nezralostí prostého člena ochotného hlasovat pro jakýkoli „maximalistický“ text. Je třeba skoncovat s touto skandální praxí, která zavádí demokratickou debatu na scestí. Na sjezdu v Dijonu je třeba v našich stanovách opětovně potvrdit respektování plného a ničím neomezaného práva na připomínky.

• Od diskusí k rozhodnutí

Nestačí jen debatovat a vyměňovat si názory. Důležité je, aby se přijímala jasná kolektivní rozhodnutí a aby se pravidelně kontrolovalo jejich uskutečňování. Všechny stranické struktury by si měly stanovit plány činnosti a rozvoje. Všechny by měly vyhodnocovat akce zmíněných struktur na základě seriózní diskuse a hlasování o zprávách o činnosti. Platí to zejména pro Celostátní radu. Mohli jsme si to ověřit v minulém volebním období: parlament naší strany je odrazem Národního shromáždění Páté republiky! V nejlepším případě je tribunou pro vůdce jednotlivých názorových skupin. V nejhorším případě pouze ohlašovnou. To všechno se stihne za 3 hodiny. Je čas vrátit jednání naší celostátní rady ústřední postavení jako skutečnému rozhodujícímu orgánu naší strany.

• Zachování poměrného volebního systému ve straně

V protikladu k držitelům demokratického centralismu jsme jako pravidlo vnitřního fungování naší strany vyzdvihli respektování rozmanitosti a vyjadřování plurality názorů. To je důvod, proč absolutně odmítáme návrhy směřující jménem „demokracie členstva“ k posílení principu většinových voleb. Jedině poměrný volební systém totiž umožňuje, aby bylo členstvo reprezentováno ve své rozmanitosti a aby se diskuse soustředila na politické otázky. Člověk se totiž socialisticky neangažuje především jako obyvatel Lille nebo Marseille, ale především na základě jistého souhrnu přesvědčení, návrhů a analýz, které by podle jeho představy měla strana vyslyšet. Nový způsob zastoupení členů na politických orgánech, který má údajně lépe odrážet realitu ve federacích, ve skutečnosti jenom dál potlačí diskusi o ideách a myšlenkových proudech. Tento návrh navíc vychází z chybné analýzy. Demokracii ve straně neomezuje existence jednotlivých proudů, ale způsob, jakým fungují, protože žijí podle principu koplace shora, zatímco naše stanovy jasně říkají, že funkcionáři strany jsou vybíráni členskou základnou, což platí i pro každý názorový proud.

• Skoncovat s personalizací funkcí

Jak už bylo řečeno, myšlení socialistů silně ovlivnila logika Páté republiky. Dokladem toho jsou pravidla určování prvních tajemníků (na úrovni celostátní, federální a v sekcích) ve všeobecných volbách bez vazby na politickou orientaci, ke které se hlásí. Doveden do ab-

surdity tento systém vyúsťuje ve stav, kdy jsou k provádění odlišné politiky voleni stále stejní funkcionáři. Depolitizace je nepřítelem levice. Na potíže Socialistické strany tedy nebudeme odpovídat tím, že v jejím nitru posílíme tento nebezpečný jev. Do systému je naopak třeba vrátit politiku, která v něm zoufale chybí.

5.3. Strana aktivních členů

Jak v opozici, tak u moci je třeba potvrdit nezastupitelnost úlohy, kterou sehrávají naši aktivní členové. K tomu je ovšem třeba vytvořit prostředky, které budou trvale napomáhat vytváření aktivní, bojovné strany.

• Strana aktivních členů je lidovým výchovným hnutím

Strana musí předávat svou paměť, své zkušenosti a poskytovat svým členům povinné školení, bez něhož nemohou působit, ani svobodně jednat ve straně a společnosti, aby tak sloužili svým idejím. Od nynějška musíme začít s náročnou politikou školení členů. Musí být seriózní a systematicky organizovaná. V současnosti se nepočítá se žádnou činností, která by seznamovala členy s dějinami našeho hnutí, nejdůležitějšími texty, které ho utvářejí, závěry z analýz našich konventů a sjezdovými texty a také např. s naší kritikou charakteristických rysů současného kapitalismu.

• Strana aktivních členů je stranou akce a mobilizace

Vnitřní diskuse a volební kampaně nesmí být nepřekročitelným horizontem činnosti strany. Akce, mobilizace za dosažení politických a občanských cílů v mezivolebním období, účast na mobilizacích sociálního hnutí podepřená přesvědčivou argumentací - to vše zpřístupňuje naše ideje a hodnoty širšímu publiku, ale také obohacuje naše vlastní vzdělání a politické zkušenosti. Naše účast na těchto mobilizacích se musí stát předmětem seriózní práce. Nestačí podepsat výzvu nebo improvizovat na poslední chvíli manifestaci, aby socialisté zaujali v sociálním hnutí místo, které jim náleží.

• Strana aktivních členů je stranou ukotvenou ve společnosti

Základním rysem socialismu je také odmítnutí oddělování politiky, ekonomiky a sociálního aspektu. Nemějme tedy strach z posilování vztahů mezi stranou a odbory! Také velmi životaschopné družstevní hnutí, v němž se angažuje mnoho našich členů, má tendenci stále více se vzdalovat od politiky. Příčiny této nedůvěry lze pochopit. Kvůli tomu se ovšem nelze vzdávat snahy o překonání propasti, která odděluje stranu od družstevního hnutí. Socialistická strana nesmí ignorovat požadavky, které toto hnutí tlumočí. Také to jsou poža-

davky levicového lidu.

V tomto duchu, vedle nutného posílení podnikového sektoru, by bylo dobré opět se vrátit k myšlence „hlídky společenských hnutí“, která bývala součástí Národní rady strany až do brestského sjezdu a měla plná hlasovací práva ve všech otázkách týkajících se politické orientace. Tvořili ji členové pocházející z odborového a družstevního hnutí, volení na základě osobních kvalit.

Závěr

Jako příslušníci levice a v širším smyslu jako součást levicového lidu očekáváme po 21. dubnu 2002 od strany, že se probudí k novému životu. I když by nemělo smysl neustále se zabývat naší jarní porážkou, bylo by neodpovědné nevyvodit z ní několik závěrů. Pokud se sjezd v Dijonu bude nadále držet jen cvičení ve stylu nebo povinných figur, vyvoláme dojem, že jsme nic nepochopili.

Chceme užitečný sjezd strany. To je důvod, proč voláme po potřebných vyjasněních. Abychom mohli hovořit nahlas, musíme hovořit jasně.

Chceme také odpovědný sjezd strany. To předpokládá, že každý dodrží povinnost upřímnosti.

Chceme náročný sjezd strany. Proti těm, kdo věří na přirozené a pokojné střídání u moci stavíme nedávnou zkušenost, která tento názor popírá. 21. dubna se nemyslitelné stalo skutečností: kandidát Národní fronty předstihl kandidáta Socialistické strany. Aby se zabránilo opakování podobné katastrofy, musí být socialisté schopni ztělesnit důvěryhodnou alternativu vůči pravicí i extrémní pravicí.

Tváří v tvář sociálnímu, ekonomickému a ekologickému neúspěchu liberalismu, tváří v tvář nejistotám současnosti a obavám z budoucnosti musíme vytvořit důvěryhodný projekt, který vrátí člověku schopnost zvládnout svůj osud a řídit své vlastní dějiny. Právě to se od nás očekává.

Na cestě k tomuto cíli se v jistých otázkách musíme rozejít s liberalismem a dosáhnout nové demokratické kompromisy mezi obecným zájmem a dílčími zájmy, mezi veřejnou a soukromou sférou. Taková musí být ambice socialistů: vytvořit spravedlivější, solidárnější a mírový svět.

Pro tuto cestu se rozhodl „Nový svět“: pro projekt s jasnou politickou linií a strategií, pro bojovný a demokratický nástroj, který bude jeho nositelem a realizátorem. Zveme všechny, kdo se cítí tímto projektem osloveni, aby po našem boku oživilí naději na změnu. Tak, abychom na závěr sjezdu měli stranu připravenou k pochodu, aby přišel čas opětovných vítězství.“

(Přetištěno se svolením Masarykovy dělnické akademie)

MANIFEST DEMOKRATICKÉHO SOCIALISMU

Návrh po zapracování došlých připomínek
předkládá organizacím SDS Milan Neubert,
2. verze z 7.října 2003

Obsah:

Úvod	20
1. Kdo jsou a o co usilují demokratičtí socialisté	20
a. Jsme součástí historického zápasu a internacionálního hnutí za nový svět	20
b. Díváme se kupředu	20
c. Vyrůstáme z bohatých kořenů	21
d. Čím se lišíme	21
e. Demokratickou diskusi vedeme proti extrémům a dogmatům	22
f. Vyznáváme socialistickou etiku	23
g. Stojíme před nutností vytvořit socialistickou stranu nového typu	23
2. Základní stavební kameny naší vize alternativy	23
a. Stát, občan a vlastnictví	23
b. Globalizace a sociální hnutí	24
c. Kapitál a demokracie	24
d. Komunisté a sociální demokraté	25
3. Strategické rozhodování demokratického socialismu	26
a. určení teoretických a praktických přístupů	26
b. určení hlavního protivníka	26
c. určení nejslabšího článku protivníka	26
d. určení hlavní hybné síly	26
e. určení vlastního nejslabšího článku	26
f. určení bezprostředních spojenců	26
g. určení politických cílů	27
h. určení vztahu k vlastnickým formám	27
i. určení charakteru sebe sama	27
4. Chceme jiný svět	27
a. Základní systémové vady kapitalismu jsou nereformovatelné	27
b. Nutnost rehabilitovat socialismus	28
Poznámky pod čarou	28